

ve chvíli, kdy jste učinil bůhví už pokolikáté co svět stojí, čin, který je připraven Jidáší Iškariotskému? Pro normálního Evropana není příjemné se dívat na líbající se muže a vy jste si v tom liboval - je to ruský zvyk, to vím, ale na mnoho ruských zvyků a manýr jsme si nezvykli. Poslední z nich je váš čin, Jidáší Brežněve, říkal jste slova: přátelství, věčně a jiná slova. Všichni se pamatujeme. A pak jste políbil Alexandra Dubčeka. Všichni jsme to viděli.

/A hned přistoupiv k Ježíšovi, řekl: Zdráv buď, mistře, a políbil je. Ale Ježíš řekl jemu: Příteli nač jsi přišel? Tedy přistoupili a ruce vztáhli na Ježíše, a jali ho. Mat, 26,49.50/

Nejímá vás trochu hrůza z toho, že všechno už bylo? Že už jste byl, Brežněve?

Je možné, že v této chvíli už zdaleka nejste ten hlavní, kdo rozhoduje, vojáci už střílejí.

Avšak byl jste to vy, kdo políbil a prodal. Je vám to asi jedno, ale kdesi v Evropě je několik milionů lidí, jež vás nenávidí!

(Student, II. zvláštní v dání, 24.8.1968.)

NEDELE 25. SRPNA

V noci z 24. na 25.8. vnikli sovětští okupanti násilím do budovy ministerstva dopravy v Praze na Příkopech. Údajně hledali zbraně, ve skutečnosti však ničili technické zařízení a postřelili službu konajícího s. Koldu. Druhému pracovníku se podařilo uprchnout. Na tuto skutečnost přišla VB v neděli ráno při střídání služby. Téměř vykrváčený s. Kolda byl dopraven na Bulovku. /OS/

Během noci z 24. na 25.8. Zpráva čs. rozhlasu: Příslušníci sovětské státní bezpečnosti vnikli do budovy čs. ministerstva zahraničí v Praze. Pod ochranou silného vojenského okupačního útvaru prohledali všechny kanceláře, takže ministerstvo zahraničí v současné chvíli nemůže řádně vykonávat svoji funkci.

2,30 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS.

/ Zápis nebyl pořizen./

Prohlášení předsednictva ÚV KSČ.

Co dnes musí dělat komunisté.

Všem členům a funkcionářům KSČ. Usnesení zasílat na ÚV KSČ a sovětské velvyslanectví. Bojujeme za životní zájmy všeho lidu.

Soudružky a soudruzi,

po dlouhých letech získala naše strana letos v lednu do svého čela nové, Dubčekovo vedení, přijala svůj akční program a začala dělat politiku, kterou podporuje obrovská většina lidu. Začali jsme usilovat o socialismus, který by byl opravdu budován pro lidi, který by měl, jak mnohokrát říkal soudruh Dubček, opravdu lidskou tvář.

Nyní je naše vlast obsazena vojsky některých armád Var-

šavské smlouvy. Byla zbytečně prolita krev českých a slovenských lidí. Cesta k politice, kterou jsme chtěli posílit socialismus a upevnit důvěru v politiku KSČ a tím zajistit i její rostoucí politický vliv v zemi, je zatarasena tanky.

Co musí dnes dělat komunisté, aby nastoupenou linii své politiky vůbec mohli v budoucnu zase uskutečňovat?

Ze zkušeností dějin naší strany víme, že nejhorší co se stalo v posledních letech bylo to, že stranu ovládli lidé, kteří neměli důvěru ani komunistů, ani ostatních pracujících, našich občanů. Porušili zásady vnitrostranické demokracie a téměř dva milióny komunistů měnili v nástroj své libovůle, brali členům strany jejich vlastní svobodnou vůli, právo myslet a jednat tak, jak to sami komunisté cítili a považovali za správné.

Rozhodněte sami

Nesmí se stát, aby komunisté v základních organizacích, v okresních a krajských organizacích znovu podlehlí tomu, že budou nástrojem lidí, kteří důvěru strany nemají. Sejděte se ihned všude v základních organizacích i v okresech a rozhodněte sami, jakou cestou se dáte.

Mimořádný XIV. sjezd KSČ byl složen z demokraticky a právoplatně zvolených delegátů celé strany. Zvolil nový ÚV KSČ a do jeho čela zvolil ty soudruhy, kteří získali důvěru strany a lidu po lednovém vývoji. Do svého předsednictva zvolil nový ÚV KSČ i ty soudruhy, kteří nemohou svoje funkce vykonávat proto, že jsou internováni proti své vůli i proti vůli ústavních orgánů tohoto státu sovětskými ozbrojenými silami: soudruha A. Dubčeka, O. Černíka, J. Smrkovského, J. Špačka, F. Kriegla, V. Šimona.

Rozhodněte sami v každé organizaci, zda uznáváte za nejvyšší orgán strany tento na XIV. sjezdu řádně zvolený ústřední výbor KSČ nebo zda souhlasíte s tím, aby vaším jménem mluvili lidé, kteří s tímto ústředním výborem nemají nic společného.

Rozhodněte rychle, legálně a demokraticky ve všech stranických organizacích, na plenárních schůzích i ve stranických

výborech, k čemu se hlásíte. Jednejte pak důsledně podle svého rozhodnutí, zveřejňujte stanoviska rozhlasem a tiskem, žádejte pomoc místního rozhlasu, národních výborů i závodního rozhlasu na závodech.

Zasílejte svoje usnesení na adresu ÚV KSČ v Praze a zasílejte na vědomí i sovětskému velvyslanectví v Praze se žádostí, aby je předalo ÚV KSSS a zveřejňovalo v sovětském tisku jako stanoviska československých komunistů.

Někteří z těch, jimž mimořádný XIV. sjezd KSČ nesvěřil vedoucí funkce, které dříve zaujímali, se pokoušejí přesto mluvit vaším jménem. Protestujte proti tomu, ať mluví sami za sebe.

Komunisté členové Lidových milicí, nepodřizujte se těm, kdo mlčky souhlasí s tím, že velitel LM s. Dubček byl proti zákonům tohoto státu, proti vůli sjezdu strany i vůli Lidových milicí internován neznámo kde a proč. Hlaste se podle příkladu pražských Lidových milicí k řádně zvolenému ÚV KSČ a řiďte se jen příkazy jeho předsednictva nebo pléna jako kolektivního orgánu.

Komunisté v Bezpečnosti a v armádě řiďte se jen rozkazy československých ústavních činitelů, Národního shromáždění, vlády a presidenta republiky.

Komunisté v odborech, buďte iniciátory aktivní politické práce v odborech. Podporujeme plně nejsilnější organizaci dělníků a všech pracujících - Revoluční odborové hnutí. Dělníci komunisté i nekomunisté jsou dnes plně jednotni v tom, aby si na závodech naši pracující hájili své zájmy a zjednávali pořádek sami, bez cizího zásahu.

Naše továrny a závody, naše dělnická třída k tomu mají dost sil a ROH nechť se stane mocnou zbraní v obhajobě politických zájmů všech pracujících v dnešní mimořádné době. Odbory jsou legální organizací nás všech. Využívejme je všichni a udělejme z odborových organizací a orgánů velikou sílu dělníků a všech pracujících lidí, kterou se nikdo nemůže odvážit podezírat z protidělnických, protisocialistických cílů. Pracujme všichni v odborech demokraticky a ukažme sílu miliónů odborářů, mobilizujme ji v

zájmu všeho lidu, v zájmu našich národů.

Řídit mohou jen ti, co dostali důvěru

Všichni funkcionáři KSČ jsou odpovědní svému členstvu, komunistům na závodech na vesnicích i v místech. Udržujte stále spojení s okresními výbory strany a nedopusťte, aby vaše okresní organizace začal řídit někdo jiný než ti soudruzi, kterým jste dali důvěru na okresních konferencích. Stejně jednejte ve městech i v krajích. Všude tam, kde by došlo k obsazení sekretariátů strany cizími vojsky, jsou orgány a funkcionáři strany povinni řídit práci komunistů z jiných míst, z místností národních výborů, továren apod.

Nový ústřední výbor KSČ zvolený mimořádným XIV. sjezdem se nemusí bát opřít se o vaši vůli a vaše rozhodnutí v základních organizacích, protože věří, že smýšlíte stejně jako delegáti sjezdu, které jste sami zvolili. Věří vám a potřebuje vaši iniciativu, samostatnost, rozhodnost, spolehná na vaši vlastní komunistickou odpovědnost.

Věříme, že jednota strany kolem zásad nové polednové politiky je reálnou silou.

Nedejte se nikdy vyprovokovat k tomu, abyste vystapovali z řad strany. Ani kdyby došlo k nejhoršímu, ani kdyby sjezdem právoplatně zvolené orgány KSČ byly násilím umlčeny, nikdy neopouštějte stranu. Oslabit nebo likvidovat členskou základnu KSČ - to by sloužilo jen těm, kdo by chtěli několik všeho schopných, bezpáteřných jedinců vydávat opět za mluvčí československých komunistů.

Víme, že za pomoci tanků a kulometů lze docílit mnoho. Nelze však dost dobře zakázat činnost komunistické strany těmi, kdo údajně přišli "pomáhat" upevnit její vedoucí úlohu.

Upevňujte stranu, přijímejte nové členy do KSČ, dělníky, rolníky, inteligenci, přijímejte mládež, všechny ty, kdo chtějí a jsou opravdu schopni bojovat za politickou linii akčního programu KSČ, za požadavky mimořádného XIV. sjezdu strany. Je povinností komunistů, aby vlastenectví, energii i odvahu mládeže nejenom plně ocenili, ale aby mládeži dali svou politickou zkušenost, rozvahu a jasný

program opravdu socialistické demokracie. Přijímejte do řad strany mladé dělníky i studenty, dejte zaznít hlasu a vůli mladé socialistické generace v naší straně.

Mimořádný XIV. sjezd KSČ plně potvrdil stanovisko poslední řádné schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 24.8.1968, v němž se odsuzuje vojenské obsazení naší republiky bez vědomí presidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády, I. tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů.

Podporujte všude výzvy ke klidu a rozvaze. Odchod cizích vojsk jako základní podmínku jakékoli samostatné tvůrčí politiky naší strany nemůžeme prosadit silou zbraň, ale jen silou morálky a práva. Nebojte se žádat všechny zákonné, legální prostředky, podporujte jenom legální podle ústavy utvořenou vládu, jen podle platných československých zákonů a jiných norem volené funkcionáře státu, strany i všech organizací Národní fronty.

Vyzýváme všechny komunisty, aby aktivně a účinně zamezili jakýmkoli pokusům protisocialistických živlů zotřít situaci provokacemi. S protisocialistickými živly jsme s to vypořádat se sami. Nepřipusťte, aby jejich aktivizace byla záminkou vojenské intervence v naší zemi.

Odložme malicherné spory

Soudružky a soudruzi, odložme dnes všechno, co nás různě rozdělovalo, odložme malicherné spory. Ať je dělítkem jen poctivý postoj k nové, polednové politice KSČ a rovná páteř každého z nás. Soustřeďme jednotně úsilí všech komunistů na hlavní dnešní problémy:

1. Žádejme neprodleně, aby se svých funkcí ve vládě, ve straně i v Národní frontě ujali soudruzi A. Dubček, O. Černík, J. Smrkovský, F. Kriegel, J. Špaček a B. Šimon - a to bezpodmínečně všichni.

2. Neuznávejme jako představitele strany nikoho, kdo ke své funkci nemá demokraticky získaný mandát, tj. v ústředních orgánech KSČ nikoho, kdo nemá mandát mimořádného XIV. sjezdu strany.

3. Žádejme úplný odchod cizích vojsk armád Varšavské

smlouvy, s níž je nyní jejich pobyt na území ČSSR jako členského státu této smlouvy v plném rozporu.

4. Varujme před každou provokací a nerozvážností. Krev našeho lidu je tím nejdražším statkem a všechno co může vést k jejímu zbytečnému prolévání je nutno odstranit a účinně všude zabránit tomu, aby ke krveprolití došlo.

5. I kdyby došlo k nejhoršímu, i kdyby brutálním násilím bylo potlačeno vše, co je zaručeno naší ústavou, základy republiky i stanovami strany - nikdy neopouštějte řady KSČ. Ať v řadách strany je co nejvíce poctivých lidí, dělníků i všech ostatních vrstev, protože zůstane-li strana takto silná dole, bude za čas zase s to vydat ze svých řad schopné politické vůdce a vyvést naše národy z postavení, do něhož je uvrhly přesila moci a násilí.

Soudružky a soudruzi, tímto jednotným postupem všech komunistů zdaleka nebojujeme jen za naši stranu. Bojujeme za životní zájmy obou našich národů a všeho lidu této země. Každý, kdo tomuto lidu nevěří, kdo bude ochoten pošlapávat hodnoty, pro které náš lid bojoval a strádal, bude nakonec vlastním lidem odsouzen. KSČ to nikdy neudělá a nemůže udělat, protože svoje poslání nevidí v tom, aby se stala vládnoucí politickou klikou, ale v tom, aby sloužila zájmům socialismu v této zemi, aby socialistický řád byl šťastným domovem pro náš vlastní lid. V tom vidíme i svou hluboce internacionální povinnost. Spojenectví socialistických zemí a jednota komunistického a pokrokového hnutí v celém světě nemůže být přece dosahována násilím, ale jen důvěrou, spoluprací a vzájemnou pomocí tam, kde si jí každá socialistická země nebo komunistická strana ve jménu společných zájmů opravdu přeje. V tomto smyslu chápe i vedení strany, pověřené mimořádným XIV. sjezdem všechny základní dokumenty mezinárodního dělnického hnutí včetně společného "Prohlášení" šesti stran z Bratislavy ze dne 4.8.1968. Právě s tímto prohlášením jsou však v hlubokém rozporu ozbrojené akce, které proti naší zemi provedli ostatní signatáři tohoto "Prohlášení".

My komunisté jsme vedoucí politickou silou v této zemi.

Prokažme to i nyní svými skutky: důvěřujme svému lidu, kterému plně odpovídáme za naši politiku.

Je tragédií, že pod heslem o pomoci naší straně byla vyvolána situace, která hrozí zahubit důvěru v socialismus, v Sovětský svaz i v ideály komunistického hnutí. Braňme ve jménu tohoto hnutí jeho ideály, udělejme všude všechno pro to, abychom důvěru lidu neztratili, aby socialismus byl u nás i nadále dílem dobrovolné aktivity a iniciativy miliónů našich pracujících lidí, všech českých a slovenských vlastenců.

předsednictvo ÚV KSČ

/Rudé právo, 25.8.1968./

Rozhovor s čs. ministry Miroslavem Galuškou a profesorem Vladimírem Kadlecem.

Vláda se přihlásila svým prohlášením k XIV. sjezdu KSČ a novému ústřednímu výboru. Trváte i nadále na tomto rozhodnutí?

V. Kadlec: - Ano a bezvýhradně. Vláda od začátku stála za požadavkem, aby se sešel mimořádný sjezd KSČ a považovala jej za jediný legální a legitimní orgán strany. Proto se také téměř všichni členové vlády sjezdu zúčastnili. Přítomní jsme byli i proto, aby vláda získala od sjezdu a strany podporu pro svou činnost a funkci ústavního orgánu.

Svět stále zajímá to, zda některý čs. orgán skutečně nepožádal SSSR o pomoc.

M. Galuška: - Vláda si na své schůzi zjistila, že žádný z členů /nemohli jsme pochopitelně mluvit s internovanými členy/ nepožádal o žádnou pomoc. Tím méně vojenskou, ani SSSR ani jiný stát, jehož vojska nás okupovala. Znovu opakují: Vláda prohlásila a prohlašuje: Okupace Československa je nezákonná!

V. Kadlec: - Zároveň jsme se rozhodli, že za předsedu vlády uznáváme pouze s.ing. Černíka, že žádný z nás nevstoupí do žádné kolaborantské vlády.

Žijeme v okupačních podmínkách. Přesto musíme dělat vše pro to, aby hospodářské ztráty byly co nejmenší. Jaké

prostředky a možnosti má legitimní čs. vláda?

V. Kadlec: - Samozřejmě omezené. Přesto jsme ve styku s ministerstvy a dáváme pokyny k činnosti. Účinnost našich pokynů je samozřejmě snížena nenormálností podmínek. Cílem a snahou vlády je udržet pokud možno chod hospodářství a správy, zejména jeho dnes nejcitlivějších článků - sklizeň, potravinářský a farmaceutický průmysl, zásobování, obchod a bezpečnost.

M. Galuška: - Všechny čs. zastupitelské úřady vykonávají pokyny své legitimní vlády. S vládou, stejně jako s předsednictvem nového ÚV KSČ je ve styku i ministr prof. Hájek, který je jak známo, v New Yorku. Mohu proto jen opakovat: Vláda dělá opatření, aby její ústavní reprezentace byla podepřena i konkrétními činy. Okupační orgány již několikrát slíbily, že umožní vládě její funkci, své sliby však neplní. Trváme proto na zásadě: Východiskem z této situace není jen vytvoření podmínek pro naši činnost, ale především bezpodmínečný odchod všech okupačních jednotek.

Děkujeme vám za rozhovor.

/Rudé právo, 25.8.1968./

7.35 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 8,12 hod./ Z programu: Projednání návrh dopisu delegaci do Moskvy a ustavena delegace k projednání dopisu v předsednictvu ÚV KSČ a ve vládě; podmínky pro práci vlády - nedodržení slibu gen. Pavlovského. /Materiály NS./

Ranní zasedání čs. vlády na Pražském hradě. Ve svém nedělním zasedání reagovala čs. vláda na tvrzení některých oficiálních agentur socialistických států, že po Praze jezdí civilní auta se zbraněmi pro síly kontrarevoluce. Vláda odmítá toto tvrzení a prohlašuje, že má pouze sloužit jako záminka k dalším represáliím okupačních vojsk. Vláda rovněž konstatovala, že velitel okupačních jednotek nesplnil dosud slib daný prezidentu L. Svobodovi o uvolnění vládních objektů a zajištění činnosti vládních orgánů. Naopak v noci z 24. na 25. srpna vnikli okupanti do dosud neobsazených ministerstev a vládních budov, přičemž odzbrojili jednotky Lidových

milit. V souvislosti s chováním okupantů pověřila vláda naše ministerstvo zahraničních věcí, aby u okupačních vlád protestovalo proti chování jejich vojsk vůči civilnímu obyvatelstvu.

/Svoboda, 26.8.1968./

Aide memoire ministerstva zahraničních věcí velvyslanectvím SSSR, NDR, PLR, MLR, BLR z 25.8.1968

Ministerstvo zahraničních věcí z pověření vlády Československé socialistické republiky sděluje velvyslanectví Svazu sovětských socialistických republik toto:

Vláda Československé socialistické republiky, která svými předchozími nótami uplatnila zásadní požadavky, musí konstatovat, že dosud nebyl splněn ani slib daný prezidentu republiky Ludvíku Svobodovi velitelem armád obsadivších Československou socialistickou republiku generálem armády I.G. Pavlovským, podle kterého mělo být neprodleně zabráněno odzbrojování československých jednotek, opuštěny prostory, kde jsou rozmístěna československá vojska, veškeré obce a města měly být vyklizeny a ve velkých městech měly být rozmístěny jednotky jen v parcích a na místech, kde by nenarušovaly dopravu. Podle tohoto příslibu mělo být dále neprodleně upuštěno od obsazení a blokování budov všech státních orgánů Československé socialistické republiky a budov všech orgánů stranických. Mělo být okamžitě zajištěno uvolnění bank a všech dalších budov nezbytných pro normální hospodářský chod země a učiněna důsledná opatření pro docílení samozřejmého stavu, že veškeré zásobování okupačních sil bude zajištěno jen jejich vlastními prostředky a z jejich vlastních zdrojů. Bylo současně příslibeno, že okupační síly se vyvarují jakéhokoliv použití zbraní vůči všemu obyvatelstvu.

Vláda Československé socialistické republiky vycházejíc ze svých zásadních požadavků, a aniž by se v nich chtěla jakkoliv prejudikovat, musí naléhavě připomenout splnění slibů sdělených přímo prezidentu republiky, poněvadž neprovedením ani podobných základních opatření se dále vytváří napjatá atmosféra, za kterou nemohou než nést plnou

odpovědnost okupační vojska.

Zvláště závažnou skutečností je to, že nejsou stále dodržovány ani elementární zásady lidskosti ve styku s obyvatelstvem a toto je neustále ohrožováno na životech.

Vláda Československé socialistické republiky se vši naléhavostí a důrazem očekává, že příslušná opatření budou učiněna neprodleně.

Ráno hlásil Čs. rozhlas. V ČKD-Sokolovo nastoupila na směnu, které říkáme Dubčekova neděle, většina zaměstnanců. Přišli i lidé z kanceláří a pokud nemají vlastní práci pomáhají tam, kde je třeba. Ve všech závodech ČKD je naprostý klid, pořádek, závody se všemi důležitými zařízeními a technikou jsou spolehlivě v našich rukou. Na důležitých místech jsou nepřetržitě služby, příslušníci LM jsou v pohotovosti, chrání nás.

9,45 hod. Čs. rozhlas. Dnes v 9,45 byl při výkonu služby u Palackého nám. zadržen sovětskými vojáky a odvezen na neznámé místo strážmistr Jaroslav Beran. Vedení městské správy VB proti tomuto nezákonnému zásahu protestovalo, zatím však bezvýsledně.

10,03 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno 10,48 hod./. Z programu: Projednán společný dopis prezidentu republiky /doporučeno zatím v Československu nepublikovat/; informace o situaci v Praze a o vojensko-bezpečnostních argumentech okupantů; informace o jednání s představiteli SNR; podnět ke schůzkám krajských klubů poslanců.
/Materiály NS./

V průběhu dopoledne byl uveřejněn otevřený dopis předsedy ČSAV akademika F. Šorma prezidentu Akademie věd SSSR M.V. Keldyšovi.

Vážený soudruhu presidente,

již pátý den trvá neodůvodněná, protiprávní násilná okupace naší země armádami pěti států Varšavské dohody, k níž došlo proti vůli všech našich právoplatných ústav-

ních činitelů, presidenta republiky, Národního shromáždění i vlády ČSSR. Politický, hospodářský a kulturní život naší nadevše milované vlasti je ochromen až zcela rozrušen, každým dnem narůstají ztráty na lidských životech i raněných československých občanů i nedozírné ztráty ekonomické. Na obou stranách roste nervosita, která hrozí katastrofou nedohledných důsledků.

Všechn náš lid přijal okupaci s úžasem a krajním rozhořčením a tento násilný akt, jenž snad nemá v historii lidstva obdoby, naprosto odmítá. Nechápe jak je možné, že samostatný stát, a k tomu stát socialistický, je bez jakékoliv výstrahy a proti vůli všeho lidu vojensky obsazen těmi, jež až dosud pokládal za své věrné přátele a spojence. Upřímná láska a bratrské vztahy, které český a slovenský lid choval zejména k národům Sovětského svazu a které vyplývaly ze staletých tradic se rychle mění v pocity těžké křivdy až nenávisti, která může přetrvat desetiletí. A nejen to, s pocitem hlubokého smutku hledím na sovětské vojáky, mladé hochy, kteří nechápou co se děje, nerozumí projevům lhůstivosti a odporu, s nimiž jsou všemi občany naší země přijímáni. I v jejich duších klíčí pocity, které nadlouho ovlivní vztahy mezi našimi národy.

Rád bych, abyste si, soudruhu presidente, uvědomil, že informace o stavu v naší zemi a zejména o postoji obou našich národů, které jsou poskytovány sovětské veřejnosti, jsou zcela mylné a naprosto neodpovídají pravdě. Vojenská okupace ztmelila všechny náš lid bez rozdílu politických názorů v jednolitý celek, který okupaci zcela spontánně odmítá. Výrazem této jednoty je i skutečnost, že plénum Národního shromáždění, jež bylo právoplatně zvoleno v roce 1964, za neuvěřitelně těžkých podmínek nepřetržitě zasedá od počátku okupace. Přes tyto svízelné podmínky je na zasedání přítomno 2/3 poslanců, kteří jednomyslně odsoudili okupaci jako akt násilí a požadují okamžitý odchod okupačních vojsk i propuštění všech internovaných představitelů vlády, strany a Národního shromáždění, k nimž máme plnou důvěru.

Okupace těžce postihla i naši vědu. Budova Čs. akademie věd, v níž jste i Vy byl naším čestným hostem, byla bezdůvodně obsazena příslušníky sovětské armády, přítomní členové a pracovníci akademie byli z ní vyhnáni pod hlavními samopalů. Rovněž naše vysoké školy jsou vojensky obsazeny.

Vážený soudruhu presidente,

odpovědně, jako poslanec Národního shromáždění, dlouholetý člen strany i veřejný činitel i jako vědec prohlašuji, že naší zemi nehrozilo nebezpečí kontrarevoluce a že jsme měli vždy dostatek sil zabránit výstřelkům, které se v naší zemi mohly vyskytnout. Ve jménu přátelských vztahů mezi vědci Sovětského svazu a vědci mé země, o jejichž rozkvět jsem, jak dobře víte vždy usiloval, ve jménu zahraničního člena Akademie věd SSSR i všech ostatních zemí socialistického tábora Vás žádám, abyste použil svého vlivu k tomu, aby naše země byla zbavena okovů okupace a aby mohla samostatně budovat socialismus v naší zemi v zájmu všech zemí socialistického tábora i vítězství socialistických ideí v celém světě.

akademik František Šorm v.r.

předseda Československé akademie věd
člen akademí věd SSSR, Polska, Bulharska, Německé akademie věd, Akademie věd Leopoldina, čestný člen Maďarské a Rumunské akademie věd, člen Dánské akademie věd, Bavorské akademie věd, doktor h.c. Státní moskevské university, Svobodné university v Bruselu, čestný člen Britské chemické společnosti a Belgické chemické společnosti, nositel Fritzscheho medaile Americké chemické společnosti, medaile J.S. Stasse, nositel zlaté medaile Planckovy aj.

/Materiály ČSAV./

10.56 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS

/přerušeno v 11,37 hod./ Přítomno 193 poslanců. Jednomyslně schválen text dopisu prezidentu republiky; projednána informativní zpráva primátora Černého a vysloven dík pracovníkům národních výborů v Praze.

/Materiály NS./

Prezidentu Československé socialistické republiky,
Ludvíku S v o b o d o v i,
M o s k v a.

Vážený soudruhu presidente,

celá naše země a všeshen náš lid v plné důvěře ve Vás očekává v napětí a s netrpělivostí výsledky Vašeho jednání v Moskvě.

Považujeme za nutné informovat Vás o situaci v zemi od Vašeho odjezdu na základě našich názorů a hodnocení:

Náš lid v naprosté a pevné jednotě, která je ve shodě se stanovisky nového ústředního výboru KSČ, zvoleného legálním mimořádným XIV. sjezdem, ve shodě se stanoviskem Národního shromáždění a vlády, rozhodně odmítá okupaci jako nezákonnou, protiústavní, ničím nepodloženou a žádá odchod okupačních vojsk. Jednotně a po boku našeho lidu vystupují složky Veřejné bezpečnosti, armáda a Lidové milice.

Národní shromáždění a vláda ČSSR nepřetržitě zasedají za obtížných podmínek. Plně stojí za požadavky a názory lidu. XIV. mimořádný sjezd KSČ zvolil právoplatný nový ústřední výbor a předsednictvo a přitom vyslovil plnou důvěru soudruhům Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovi, Krieglovi, Špačkovi, Šimonovi a dalším. Sjezdová usnesení mají plnou podporu celé strany a všeho lidu, jak to mimo jiné ukázala demonstrativní jednohodinová celonárodní generální stávka dne 23.srpna 1968.

Všem těmto orgánům se s pomocí komunikačních prostředků doposud dařilo udržovat poměrně klid v zemi, přesto, že jejich provozní podmínky jsou soustavně ztěžovány, redakce časopisů a tiskárny jsou obsazeny zahraničními vojsky, obsazen je rozhlas a televize. Odpovědní pracovníci, jmenovaní vládou, jsou nuceni hledat s velikými obtížemi náhradní provozy. Došlo již k druhému pokusu o obsazení vysílačky na ministerstvu zahraničních věcí, která je naším jediným spojením s našimi zastupitelskými úřady a rovněž naším jediným spojením s Vámi.

V této situaci naše národy prožívají již pátý den oku-

pace. Napětí se neustále stupňuje v důsledku lidských obětí a materiálových ztrát. Jen v Praze bylo do soboty asi 30 mrtvých a přes 300 raněných. Na Slovensku jsou ztráty údajně ještě vyšší. Tyto ztráty jsou na naší straně. Je těžce demolováno okolí rozhlasu v Praze. Jen s krajním napětím je udržován klid a zabraňuje se střetům. Je stále omezována činnost volených orgánů, oklešťovány občanské svobody a práva. Dochází k zatýkání, není dne a noci, aby na pražských ulicích nezněla střelba. Za záminku ke střelbě se využívá cokoli. Dnes v nočních hodinách byly provedeny cizími vojsky prohlídky všech ústředních úřadů, v některých případech zabaveny zbraně Lidových milicí a v budově ministerstva dopravy bylo zbraní použito.

Okupačním orgánům se dosud nepodařilo získat nejmenší podporu a spolupráci obyvatelstva. To zvyšuje jejich nervositu. Národní shromáždění a další orgány v zemi mají důkazy o násilných akcích. Zdůrazňujeme, že nepovažujeme za normální, že mezi námi a Vaší delegací v Moskvě není dostatek informací o obsahu jednání v Moskvě.

Vážne hospodářství, zvyšuje se nebezpečí ztížení zásobování obyvatelstva. Fakticky není možnost vycházení po 22.hodině večerní v Praze. V důsledku toho nefunguje veřejná doprava. Železniční doprava je narušena. Neexistují letecká spojení. Vážne import a export. Zásoby uhlí klesají na krajní mez. To všechno je důsledkem okupačního režimu.

Nebezpečným faktorem je stupňující se únava a nervové vypětí okupačních vojsk a našeho obyvatelstva. Napětí na obou stranách se nyní zvýšilo v důsledku Vašeho nepředvídaně prodlouženého pobytu spolu s ostatními činiteli mimo území republiky.

Drtivá většina komunistických a dělnických stran a veřejné mínění pokrokové části světa odsuzuje zcela jednomyslně okupaci jako akt násilí. V jednání Rady bezpečnosti zůstalo stanovisko SSSR zcela izolováno.

Vážený soudruhu presidente,

vědomi si toho, že jakékoli písemné informace nemohou

vystihnout především atmosféru měst a ducha lidu, usuzující podle zpráv TASSu, že sovětské orgány jsou informovány zcela zkresleně a neobjektivně, považujeme za nezbytnou podmínku Vašeho dalšího jednání, abyste byl úplněji a přesněji informován o pravém stavu věcí.

Doporučujeme proto Vaší úvaze možnost, aby Vám tuto informaci podala zvláštní konzultativní skupina složená z představitelů ÚV KSČ, Národního shromáždění a vlády, jejíž příchod do Moskvy byste si po úvaze urychleně mohl vyžádat.

Dále Vám dáváme v úvahu případné dočasné, avšak krátkodobé přerušování Vašich jednání a návrat do Prahy společně se soudruhy Dubčekem, Smrkovským a Černíkem. Tohoto krátkodobého přerušování byste mohl využít k podrobnějšímu seznámení se situací a ke konzultaci s příslušnými orgány.

Posíláme Vám, vážený soudruhu presidente, své srdečné pozdravy s ujištěním plné důvěry.

Předsednictvo NS:

J. Valo v.r.

Vláda ČSSR:

L. Štrougal v.r.

Předsednictvo ÚV KSČ:

V. Šilhan v.r.

/Materiály NS./

Po polední oznámil Čs. rozhlas: V 11,00 hod. jel po Švermově mostě nákladní vůz zn. Robur, po kterém bylo stříleno. Odražené kulky zranily dva chlapce, z toho 20letého velmi vážně. Kulka zasáhla játra. Je v této chvíli operován. Druhý chlapec byl zraněn lehce. Na Staroměstském náměstí diskutovali chlapci se sovětskými vojáky. Jeden z důstojníků se na jednoho chlapce rozeřval a táhl ho k Husovu pomníku. Chlapec se vzpíral a byl donucen uposlechnout ranou do zátylku. Zůstal pak ležet na trávniku a teprve ve 12,45 byl sovětskými okupačními vojáky propuštěn.

Na dopoledním jednání NV hl.m.Prahy prohlásili styční důstojníci okupačních armád, že na každého, kdo bude v noci psát hesla nebo vylepovat plakáty, se bude střílet. /OS/

Po 12.00 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Byla obsazena městská správa VB v Praze. Řízení podřízených útvarů je tím velmi ztíženo. V budově městské správy VB zůstalo 7 sovětských důstojníků.

12.10 hod. Čs. rozhlas: Upozornění národním výborům: Podle rozkazu ministra národní obrany, který podepsal v zastoupení náčelník gen. štábu, mají příslušníci Čs. armády poskytnout pomoc národním výborům a dalším legálním státním orgánům. Mohou se tedy tyto orgány na představitele naší armády obracet.

12.30 hod. Čs. rozhlas: Sdělení předsednictva vlády: Vládě republiky je v těchto dnech nepřetržitě zasíláno všemi komunikačními prostředky velké množství rezolucí ze závodů, družstev, institucí a jiných orgánů.

12.35 hod. Čs. rozhlas vysílal protest profesorů a studentů Karlovy university proti obsazení university.

12.40 hod. Zahájeno pokračování 85. schůze předsednictva NS /přerušeno 13,32 hod./. Věnováno diskusi o stanovisku k otázce neutrality.
/Materiály NS./

12.50 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Sovětské jednotky zabavily dnes dopoledne zbraně jednotce LM na Vysoké škole politické v Praze. Rozložily zbraně na nádvoří a fotografují je. Fotografie jim zřejmě mají sloužit jako důkaz kontrarevolučních příprav v Československu. Členy jednotky LM na Vysoké politické škole jsou většinou dělníci a zámečníci.

[Bez časového měření] Čs. rozhlas: Dnes odvezli okupanti zbraně ze skladu LM v ústřední škole KSČ ve Veleslavíně. Ke stejnému činu se rozhodli dnes dopoledne v 9,15 na Národní třídě v Paláci energetiky. O politické výchově v sovětské armádě svědčí rozhovor, který dnes měla jedna zpravodajka se skupinou právě došlých sovětských vojáků a jedním důstojníkem. Máme prý u nás 2 milióny anarchistů a oni odtud neodejdou, dokud je všechny nezlikvidují a to je přece i v našem zájmu. Na poznámku, že snad přece máme právo na

vlastní svobodu, zněla odpověď: Jste na nás závislí, dáváme vám uhlí a naftu. Osvobodili jsme vás a to přece nemůžete do smrti vyrovnat. A zatím jste nám jen za noc na sobotu zastřelili 7 vojáků. Na námitku, že jsme jim sotva mohli zabít někoho holýma rukama, odpovídají sovětské vojáci opakovanými poukazy na nálezy zbraní u Sokolova. Sokolov je jméno, které znají nejlépe z celé republiky.

12.20 hod. Zpráva Čs. rozhlasu. Městská správa VB v Praze upozorňuje občany, že výzvy k zadržení osádek některých vozů nejsou pravdivé. V minulých hodinách docházelo k neoprávněnému šikanování řidičů, kteří plní důležité spojovací úkoly. Vyzýváme občany, aby seznamy vozů nedoplňovali a plakáty s uvedenými značkami aut ničili. Zároveň upozorňujeme, aby se nikdo nedožadoval zjišťování totožnosti držitelů motorových vozidel a pohybu občanů.

12.30 hod. Čs. rozhlas vysílal zprávu o situaci v pankrácké věznici. Z vězení byli propuštěni pouze ti, kteří dovršili svůj trest. Pankrácká věznice je pouze v tzv. prvním ochranném pásmu, proto do samotného areálu věznice nebyli okupanti vpuštěni. Nebezpeční zločinci byli převedeni na takové místo, kde nehrozí nebezpečí, že by jich bylo zneužito.

14.00 hod. Čs. rozhlas: Vlak okupantů, který vezl rušící zařízení byl zastaven v Lysé n. Labem. Náklad je překládán do okupantních helikoptér a odvážen na neznámé místo.

12.05 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Představitelé sovětské státní bezpečnosti se pokoušejí navazovat spolupráci s orgány vojenské kontrarozvědky. Vyzádují od nich pomoc, kterou naši zásadně odmítají. Jeden z posledních konkrétních případů je hlášen z posádky Mladá. Orgány vojenské kontrarozvědky odmítají mluvit s příslušníky sovětské státní bezpečnosti beze svědků. Takovému jednání jsou vždy přítomni představitelé politických orgánů Čs. lidové armády.

12.10 hod. Čs. rozhlas: Vláda vyslechla zprávu ministra školství o potížích v přípravách nového školního roku. Ministr školství vyzývá, aby podle místních podmínek bylo pokračováno v přípravách na zahájení školního roku.

Komuniké ze sobotního a nedělního zasedání předsednictva Městského výboru Národní fronty v Praze

Předsednictvo MV NF v Praze na základě hodnocení politické situace v městě a v plném souladu s míněním všeho pražského lidu znovu důrazně trvá na neprodleném vytvoření normálních podmínek pro život v našem hlavním městě. Ztotožňuje se plně s tisíci prohlášení a rezolucí všech organizací NF a trvá na plném a svobodném rozvoji činnosti všech legálních politických a státních orgánů v městě, na obvodech a na všech pracovištích bez jakéhokoliv omezování okupačními vojsky. Víťame prohlášení mimořádného XIV. sjezdu KSČ a stavíme se plně za nově zvolený ÚV a jeho předsednictvo v čele se s. Alexandrem Dubčekem. Trváme na neprodleném osvobození všech dosud internovaných funkcionářů včetně ss. Smrkovského, Kriegla, Šimona a dalších. Vysoko oceňujeme statečný a hrdý postoj a obětavost všeho pražského lidu, zejména mládeže a těch, kteří v těchto pro naše národy obtížných chvílích neochvějně prokazují tisícerými činy své vlastenectví, lásku k hlavnímu městu, politickou zralost a hrdinství. Děkujeme všem funkcionářům organizací NF v Praze za jejich neutuchající aktivitu. Zasíláme pozdravy Pražanů všem pracovníkům hromadných sdělovacích prostředků za nevyčerpatelné zdroje morální síly, kterou nám v každé chvíli poskytují.

Předsednictvo MV NF vešlo ve styk s odpovědnými orgány NVP, kteří je informovali o situaci v Praze. Zejména dnešní noc, naplněná řadou incidentů, jejichž obětí se stalo i několik pražských občanů při výkonu své funkce, ukazuje zjevně, na utužení okupačního režimu v městě, které je v rozporu s dosavadními ujištěními a přísliby sovětského okupačního velitelství. Tato skutečnost nás znepokojuje.

Předsednictvo MV NF spolu s odpovědnými orgány NVP usiluje o bezodkladné navázání styků s prezidentem republiky, aby byl informován o napjaté situaci v hlavním městě a svým vlivem se zasadil o zlepšení poměrů.

V této souvislosti předsednictvo MV NF znovu vyzývá pražské občany k dodržování kázně ve výrobě, dopravě, obchodu a zásobování. Přestože podle informací NVP sovětské okupační

orgány ujistují, že v Praze neplatí žádná omezení, na základě zkušeností z dnešní noci varujeme občany, aby v době od setmění do rozednění opustili ulice města a nevystavovali se riziku represálií se strany okupačních vojsk. Vzhledem k obtížím, které zde vznikají pro dopravu a zásobování, obrácíme se na vedení závodů a odborové orgány k úpravě pracovní doby, aby se zaměstnanci při cestě do práce a z práce nevystavovali zbytečnému nebezpečí. Zabezpečte i nadále nedotknutelnost svých závodů, pečujte o plynulý provoz především v podnicích potravinářského průmyslu a zásobování města.

Zároveň upozorňujeme na nebezpečí ostrých represálií okupačních vojsk při rozšiřování letáků, tiskovin a plakátů v nočních hodinách.

Vůči příslušníkům okupačních vojsk se chovejte jako dosud - nevšímavě. Klid, kázeň a rozvaha jsou i nadále našimi největšími zbraněmi!

Předsednictvo MV NF v Praze

(Cyklostylovaný leták.)

16.14 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS (přerušeno v 17,47 hod.).

Pokračování diskuse o neutralitě a způsobu, jak publikovat stanovisko k této otázce. Schválen telegram prezidentu republiky. Protest proti internaci člena ČNR B. Šimona (do Čs. rozhlasu). Dále jednáno o našem hospodářství. (Materiály NS.)

Obrázky z pražských ulic.

Srpnová neděle

Slunce jako by ještě chtělo vysypat z prázdninové náruče co největší náruč hřejivých paprsků, zlatí ulice, fasády domů i neklidnou hladinu řeky. Ale nádraží, která obvykle nestačí pohltit spoustu Pražanů, s jejich chlebníky, batohy a kufry, jsou neprázdninově ztichlá. První okupační neděle v Praze.

Svobodný legální rozhlas předává štafetu vysílačkám po celé republice, zpráva stíná zprávu, výzva informací a prohlášení. Kolikátý den už ...?

Slunečná neděle s líbezným vzduchem, a přece podivná. Vzduch občas rozrývaný bzučením helikoptéry rozhazující okupantské letáky. Výstřely z pušek. Zvuky, které se nedělní pohodou nerýmují. A do toho z rozhlasu v pravé poledne údery vězňích hodin a nedělní verše. Jako v každou mírovou neděli. Jako by se nic nestalo. Ale verše nejsou náhodně vybrané k sváteční pohodě. Jsou to slova, jež jsme slyšeli už před mnoha lety. Slova velkého básníka a čestného Čecha. Verše, vzniklé v nejhorších dobách, zaznívají i dnes. Varování a výzva.

- Myslete na chorál !

Neděle prochází dál. Zmatená cizotou jindy vlídného města, přešlapuje na místě. Takový dlouhý, divný den, jehož plány sprádané týden napřed rozsekla ve středu neuvěřitelná zpráva.

Pražské ulice jakoby se zužovaly a zmenšovaly, jakoby se obracely zády k cizím, nepochopitelným lidem a podivným železným obludám, které pokropily jejich dlažbu. Špalíry výkladů se změnilly v jednu obrovskou veřejnou čítárnu. Vážné i hněvivé nápisy, plakáty, strohé výzvy. Upozornění. I humor.

Zaplaťpánbu, i humor. Obvyklá rozhlasová nedělní knihovnička Zrcadla kultury. Veršovánky i hesla, rozsvěčující pochmurné tváře chodců, je tu i smích, a to je dobré, protože, člověče, humor je velká věc. Ukazuje, že jsi nad situací. Že jsi pochopil její absurditu, že zastrahování na tebe neplatí. Buď si vědom svého místa a své ceny, buď sám v sobě jistý.

Humor, to je jistota zítřka. Je to víra a důvěra v to, že pravda, zdravý lidský rozum, si nakonec proklestí cestu snůškami banalit a frází o tom, co pravý je. Ale co ve skutečnosti není. Humor odkryl pravé tváře polopravdám a farizejským pokrytectvím, jež líbá před zradou na tvář. A odkryl je tak jistě, jak jistý byl zásah "přátelské" zbraně na Václavském náměstí, která symbol Čechie na rampě Národního muzea zasáhla přímo do srdce.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

18.00 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: V Praze se vyskytly letáky podepsané našimi představiteli. Je to podvrh okupačních armád!

18.03 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS (přerušeno v 18,48 hod.).

Schváleno stanovisko k požadavku neutrality. (Materiály NS.)

Prohlášení NS k názorům, vyjádřeným v rezolucích, které volají po neutralitě

"Národní shromáždění se znovu přihlašuje, jak to již učinilo ve svých usneseních z 22. a 23. srpna 1968 k vládnímu prohlášení z 28. dubna 1968 a k akčnímu programu KSČ, v nichž je úplně jednoznačně vyjádřena spolunáležitost ČSSR k socialistickému společenství. Prohlášení neutrality by bylo právně neúčinné.

Jednostranná deklarace o neutralitě státu nezavazuje žádný jiný stát k respektování neutrality. Trvalá neutralizace je možná jen na základě smluv mezi všemi zainteresovanými státy. Z toho jasně vyplývá právní neúčinnost a nerealizovatelnost jakéhokoli vyhlášení neutrality. Není možno ztratit ze zřetele, že nejnaléhavějším úkolem dne je odvolání a odchod okupačních vojsk a uvedení do výkonu funkcí jediné zákonné vlády ČSSR v čele s Ing. Oldřichem Černíkem a dalšími ústavními a politickými činiteli - s. Dubčekem, Smrkovským, Krieglem a dalšími. Především splnění těchto požadavků může zabezpečit naši vlasti, aby byla státem socialistickým, suverénním a svobodným."

x x x

Zdůvodnění stanoviska:

Neutralita v dnešním rozděleném světě není prostředkem k zajištění svrchovanosti a nezávislosti naší socialistické republiky, nehledíc k tomu, že jednostranné vyhlášení neutrality nemá žádné právní účinky. Sama neutralita ještě žádnému státu národní a státní svrchovanost nezabezpečila. Z hlediska mezinárodního práva vyhlášení státu o jeho neutralitě nedostačuje a v našem mezinárodním postavení je úplně nevhodné.

Prohlášení neutrality Československé socialistické republiky bylo by jednostranným aktem, který žádný jiný stát k němu nezavazuje. Skutečně platná a závazná neutralita by mohla být stanovena jen tak, že by byla akceptována, uznána a garantována všemi mocnostmi, především Sovětským svazem.

V našem případě socialistického Československa tomu však rozhodně není tak. Je tedy volání po neutralitě právně úplně neúčinné a nemůže nám pomoci. Naopak v dané situaci je politicky nesprávné a škodlivé. NS proto nedomyšlené - možná, že upřímně míněné, nepodceňujeme je - ale nedomyšlené a neuvážené snahy a požadavky o neutralitu odmítá.

Signatáři a členové Varšavské smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, kterou jsme uzavřeli v pevné víře, že nám bude zárukou našeho mírového socialistického rozvoje, zárukou ochrany naší suverenity před agresí a válkou, jsou touto smlouvou plně zavázáni. Smlouva však neméně zavazuje i naše spojence. Teď vice versa, jak nás, tak ostatní smluvní státy Varšavské dohody. Tuto smlouvu jsme uzavírali ve smyslu zásad Charty organizace Spojených národů v zájmu všestranného rozvoje přátelství, spolupráce a vzájemné pomoci a v souladu se zásadou respektování nezávislosti a svrchovanosti států, jakož i zásadou nevměšování se do jejich vnitřních záležitostí.

Podle článku prvního Varšavské smlouvy smluvní strany se zavazují souhlasit s Chartou OSN, zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo jejího použití a srovnávat své mezinárodní spory mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír a bezpečnost. Varšavská smlouva klade na členské státy mnohé závazky k zabezpečení mezinárodního míru a bezpečnosti od spolupráce při mezinárodních jednáních a vzájemných konzultacích o všech důležitých mezinárodních otázkách až po poskytnutí okamžité pomoci všemi prostředky včetně použití ozbrojené síly v tom případě, když dojde v Evropě k ozbrojenému útoku proti jednomu státu nebo několika státům, které jsou zúčastněny na smlouvě a které smlouvu podepsaly.

ČSSR pevně stála ve všech svých závazcích. Plnila tyto závazky, vyplývající z Varšavské smlouvy. Tyto závazky ze všech svých sil plnila naše republika a nikdy se od nich neuchýlila.

ČSSR zdůraznila svými odpovědnými představiteli KSČ, prezidentem republiky, NS i vládou v celém svém polednovém vývoji, že je i nadále odhodlána ve všech svých povinnostech a závazcích, které vyplývají z Varšavské smlouvy, dostát, a tyto závazky plnit.

Netrváme na ničem jiném než na tom, aby i tuto smlouvu naši partneři důsledně dodržovali, aby to nebránilo tomu, abychom se i my mohli zúčastnit na plnění všech úkolů, které jsou povinností

a právem suverenního a rovnoprávného státu.

NS ČSSR proto znovu v souladu s dosud přijatými rezolucemi k této otázce zaujímá stanovisko, že to vcelku vyžaduje plnění základních požadavků:

1. Umožnit úplný, nerušený a suverenní výkon státních funkcí všem řádně zvoleným a ustaveným ústavním a politickým orgánům ČSSR, které mají plnou důvěru čs. lidu a jejich platným ústavním i politickým činitelům, především těm, kteří jsou protiprávně internováni, tj. prvnímu tajemníku s. Dubčekovi, předsedovi NS s. Smrkovskému, předsedovi vlády s. Ing. Černíkovi, předsedovi NF s. Krieglovi, dále s. Špačkovi, předsedovi ČNR s. Císařovi a dalším.

2. Zastavení bojových akcí a používání bojové techniky a odchod okupačních jednotek pěti členských států Varšavské smlouvy, které jsou na území Československa a jež chápeme v plném smyslu jako okupační vojska.

3. Vytvoření normálních podmínek pro pravidelnou činnost státních a stranických orgánů, jejich funkcionářů a aparátu, obnovení řádné dopravy, služeb a spojovacích prostředků.

NS naší republiky považuje splnění těchto elementárních požadavků za nezbytný předpoklad pro normalizaci státního a hospodářského života, za který se plnou vahou své autority i ze všech sil svými poslanci snaží a zasazuje. Je to základní předpoklad pro obnovení všech základních hodnot, vyplývajících z postavení ČSSR jako suverenní, rovnoprávné a tím i pevně zakotvené součásti celého socialistického společenství států a národů.

NS spolu s ústavními orgány naší republiky se plně zasažuje v rámci dosavadních svých možností, abychom v otázce neutrality vykonali všechno, co je naší povinností, abychom jí odmítli jako neúčinnou.

(Materiály NS.)

18.15 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: v Praze bylo dnes vysazeno asi 800 příslušníků okupačních mocností v civilu vyzbrojených falešnými čs. pasy, kteří hovoří perfektně česky a slovensky. Jsou to údajně příslušníci sovětské státní bezpečnosti a jsou vysíláni do jednotlivých měst. V Bratislavě je jich už asi 40.

K večeru se konala tisková konference s představiteli KSČ.

Lid nepřijme porubu

Představitelé KSČ se sešli v neděli k večeru s vedoucími redaktory našeho svobodného tisku, rozhlasu a televize. Zastupující vedoucí tajemník ÚV KSČ V. Šilhan a člen předsednictva ÚV KSČ Zd. Hejzlar informovali novináře o důležitých otázkách současné situace.

Pozornost novinářů byla upřena především k cestě presidenta L. Svobody do Moskvy a k jednáním, která se tam vedou. Tato jednání se proti očekávání protáhla, nastaly komplikace a není jistota, kdy vlastně skončí, protože se ho nyní zúčastňují také zástupci okupantských států.

V době, kdy odjel prezident do Moskvy, zhoršili okupanti svými dalšími brutálními zásahy situaci v Praze. Vzniká nebezpečí různých srážek a provokací okupantů, kteří by chtěli jednak masakrovat naše lidi, jednak dokázat, že je u nás nebezpečí kontrarevoluce, a že tu proto musí zůstat na věčné časy.

"Ústřední výbor KSČ, Národní shromáždění a vláda republiky jsou si vědomy velmi vážné situace, která vzniká tím, že prezident republiky je mimo hranice státu poměrně dlouhou dobu. Během této doby se pro nás situace nejenom nezlepšil, ale v jistých okamžicích i zhoršuje. Proto ústřední výbor KSČ, Národní shromáždění i vláda odeslaly prezidentu republiky do Moskvy dopis, ve kterém ho informují o situaci, v němž uvádějí různá konkrétní fakta napjaté situace a v závěru dopisu dávají v úvahu, zda by neměl přerušit jednání, vrátit se do Prahy a konzultovat s našimi politickými orgány, aby ho informovaly o situaci lépe, než je to možné pomocí různých zpráv vysílaných do Moskvy. Tak by získal lepší přehled o atmosféře, která u nás vznikla, a podle ní by pak měl při dalších jednáních postupovat," řekl mj. V. Šilhan.

Je důležité, že obdobné stanovisko si zcela sami vytvořili také představitelé ústředního výboru KSS v Bratislavě, žádající urychlený návrat L. Svobody do vlasti.

Zástupce naší redakce, který se této tiskové konference zúčastnil, položil otázku, zda je ústřední výbor KSČ připraven na různé eventuality, až skončí jednání v Moskvě a pre-

sident se vrátí domů. Vyslovil názor, že boj za svobodu a za odchod okupantů nesmí skončit žádným kompromisem, žádným novým oklamáním našeho lidu po vzoru bratislavské rezoluce, ani případně nějakým chácholícím a kompromisnickým výsledkem, za nímž by se ve skutečnosti schovávaly nějaké tajné dohody, které by nebyly lidu sděleny.

V. Šilhan na to odpověděl: "Nepřijmeme takové dohody, které by znemožnily plnění akčního programu KSČ z letošního roku, omezily naše občanské svobody a znemožnily nám prováďet započaté reformy v hospodářské a politické oblasti.

Stejně tak nelze přijmout žádné dohody, které by byly v rozporu s programem naší vlády, schváleným Národním shromážděním."

Postoj našeho lidu k tomu, co se zatím nazývá až příliš slušně "jednáním" v Moskvě ... /v novinách vypadl řádek/ ... i pustit vojenskou okupaci naší země, ubránit svobodu, být pány ve svém domě a vyhnat z naší země lupiče.

(Mladá fronta, 1.zvl.vydání, 27.8.1968.)

Vystoupení V. Šilhana na tiskové konferenci ÚV KSČ.

"Já osobně jsem přesvědčen o tom, že nebyť velké politické zralosti na krajských konferencích řádně zvolených delegátů, že by vývoj situace u nás dopadl velmi zle, že by zde nebylo politické, organizované síly, ke které by se upnuly naděje ostatních občanů, těch, kteří chtěli nenormální politickou situaci řešit organizovaně se zachováním páteře. Jsem osobně přesvědčen, že urychlené svolání sjezdu bylo pro stranu záchranou. Totiž okupačními vojsky a jejich orgány byly zatčeny nejlepší síly předsednictva ÚV. Mluvčími zbytku zůstali lidé, jejichž politická stanoviska nebyla vyhraněná ve smyslu progresivního vývoje našeho politického systému a v daném případě by tito lidé nedokázali zabránit rozpadu strany, nedokázali by ji aktivizovat ve směru odporu k okupaci, nedokázali by najít ta politická východiska, která dokázal najít sjezd strany."

Potom hovořil s. Šilhan o cestě naší delegace do Moskvy a v této souvislosti konstatoval:

"Jednání presidenta republiky se protáhlo na delší dobu. Původně se očekávalo, že jednání bude trvat zhruba den,

1 1/2 dne nebo 2 dny, ale dnes již je naše delegace třetí den a nikdo nemá jistotu, že jednání se chýlí ke konci. Jestliže se potvrdí ty zprávy, které máme, že do Moskvy byli pozváni Ulbricht, Gomulka, Živkov a Kádár, pak se dá očekávat, že jednání bude jednat obtížnější, jednak se může prodloužit ještě o další den. ÚV i Národní shromáždění a vláda si byly vědomy vážné situace, která vzniká tím, že prezident republiky je mimo hranice státu poměrně dlouhou dobu. Během této doby se poměry u nás nejenom nezlepšují, ale v určitých okamžicích se zhoršují. Mám zde na mysli aktivitu okupačních vojsk a to zejména na území Prahy. Vzniká velké nebezpečí různých srážek, provokací, které by měly, kdyby se rozrostly, skutečně nedozírné následky. Proto také ÚV, NS i vláda odeslaly prezidentu republiky dopis, ve kterém ho informují o situaci, ve kterém uvádějí řadu konkrétních fakt napjaté situace a v závěru svého dopisu dávají v úvahu, zda by neměl přerušit dočasně jednání, aby se mohl konsultovat s našimi vlastními politickými orgány, aby se lépe informoval o situaci než jak je to možné pomocí různých zpráv zasílaných do Moskvy, aby mohl vstřebat všechnu tu atmosféru, která u nás vznikla a podle ní také v jednáních postupovat." (Čs. rozhlas, 25.8., 18,20 hod.)

19,15 hod. Zpráva vysílače ÚV KSČ: Provoz na civilním letišti v Ruzyni je prakticky zastaven. Přilétají a odlétají jen letadla Aeroflotu. Letadla z Moskvy přivázejí kromě našich turistů další pracovníky sovětské státní bezpečnosti. Ti se ihned na letišti převlékají do jiných civilních šatů naší čs. výroby. Mají legitimace naší VB i naše občanské průkazy, jakož i velké množství peněz v nových bankovkách.

19,30 hod. Čs. rozhlas vysílal rozhovor s ministrem vnitra J. Pavlem.

Moskevský rozhlas říká o ministru Josefu Pavlovi, který byl zvolen na XIV. mimořádném sjezdu strany členem ÚV KSČ různé lži o tom, že utekl za hranice a pod. Čs. legální Svobodný rozhlas uskutečnil 25. srpna 1968 tento rozhovor:

"Jak vidíte, nejde o žádné zjevení. Sedím tady s vámi v Praze u okna, díváme se na ulici, kde přechází Pražané.

Vpředu vidíte spojky, které mi přináší zprávy, ty se zde vyhodnocují a oni zase odcházejí, aby předávaly mé rozkazy, ať již písemně nebo telefonicky. Vidíte sama, že odtud telefonovat nemohu. Jinak vás chci upozornit, že toto není mé jediné pracoviště. Já takových pracovišť mám více a neustále se přesunuji.

K další otázce, která se týká mé účasti ve vládě. Ujistuji vás, že ve vládě zasedám, že se zúčastňuji všech prací a mou funkcí člena vlády spojenou, také беру plnou odpovědnost za to, co vláda usnáší. Jak vidíte, že skutečně bezpečnost řídím."

Jak se díváte na práci bezpečnosti v současné složité situaci?

Pavel: "Máte pravdu. Je to velmi složitá situace a ta vytváří naší bezpečnosti mimořádně obtížné podmínky. Mám-li jaksi shrnout svůj názor na práci bezpečnosti, začal bych nejprve bezpečností veřejnou. To je uniformovaná složka. Ty pracují velmi dobře a nedochází tam k narušení zákona. Pomáhají našim občanům, chrání je před zatčením, pomáhají roznášet letáky, podporují náš rozhlas a televizi a dezinformují okupanty. S nimi jsem velmi spokojen.

Poněkud složitější je to ve Státní bezpečnosti, která byla poznamenána a zdá se, že se někteří z nich propůjčili proti zákonnostem. Je třeba, aby lidé byli opatrní, aby velmi obezřele sledovali tyto lidi, aby jim nemohli ublížit. Na druhé straně však prosím naši veřejnost, aby zbytečně neublížovala těm, kteří jsou označováni za nepřátele, aniž by to bylo prokázáno. Bojím se, aby se jim zase nedělaly nové křivdy. A těm příslušníkům Státní bezpečnosti, kterým se křivdí nějakým způsobem, slibuji, že až se vrátím do budovy ministerstva vnitra, všechno prošetřím a každému se dostane plného veřejného zadostiučinění."

Zpráva z pražských ulic.

Neděle v montérkách

Je sluneční neděle, vroubená okupantskými tanky se zvukovou kulisou poplašných i smrtících dávek z pušek a samopalů. Po ulicích jezdí obrněné transportéry, ale tady, v jedné z našich největších továren, v pražské lokomotivce n.p. ČKD Pra-

ha, zvučí soustruhy, vrtačky a hoří ohřívací pece. Takřka všichni zaměstnanci nastoupili normálně do práce a budou na svých místech odpoledne i v noci.

Jsou tady staří i mladí, kteří se narodili dávno po revoluci a donedávna ještě ani pořádně nevěděli, co je politika a co znamená válka. Teď malují a lepí plakáty, sáčkují pytlíky s moukou, po jednom kilu - aby jejich matky nemusely stát ve frontách a měly z čeho vařit, skládají na nádraží broskve. Jsou všude, kde je jich třeba, kluci, kteří ještě včera brnkali na kytary, a holky, které střídaly v tanečních partnery a přijímaly pozvání na rande.

Hovořím s nimi, jejich tváře jsou skoro ještě stále dětské, ale oči jsou nejlepším legitimací. Jsou vážné a říkají, že za pět dní zestárly o dvacet třicet let. Že dostaly důkladnou životní lekci. Oči hovoří za všechno ... Dostal jsem strašný vztek, šeptá dvacetiletý Pavel. Před třemi lety jsem vystoupil z česem. Když přišli okupanti, dostal jsem šok, cítil jsem se sám, co zmůže jedinec proti přesile? A tak jsem přišel na celozávodní výbor a jsem tu ve dne v noci.

Ještě si myslíš, že jsme baštou Antonína Novotného? - říká mi jiný chlapec. Ona to nikdy bašta nebyla, bylo to pár patolízalů, podívej, tam je právě jeden z nich ...

Dívám se tím směrem, po nádvoří fabriky jde starší člověk, hlavu hluboko vrazenu mezi ramena.

Pochopil?

Snad. Ale příliš pozdě.

Jde po nádvoří, stydí se a lidé si ho nevšímají.

Je neděle, slunečná neděle, lidé v lokomotivce pracují a na ulicích řvou tanky a samopaly chrlí poplašné a smrtící dávky.

Na město padla noc. Mrtvo je v ulicích, mrtvo je před branami fabrik. Jen pásy okupantských tanků řvou po ztuhlém asfaltu a světlomety bloudí po oknech a zdech. Jakoby hledaly něco, co už šestý den nemohou najít.

V tom mrtvém tichu jdu mezi krabicemi domů, propíetám se spleť cest v závodě Elektrotechnika n.p. ČKD, občas se mihne v hustém šeru stín a zas se schová pod plášť srpnové noci. Je noc ze soboty na neděli, utichly stroje a dávno zmlky všechny legální i nelegální vysílače, ale dělníci bdí.

Jsem teď ve slévárně, jdu mezi formami a odlitky, pod střechou bzučí jeřáby, je to jedno z mála míst, kde proudí život. Lidé ne-

mluví, občas si odplivnou a procedí - syčáci. Syčáci, sviňe a ještě horší, přiléhavější slova. Zastavují se u jedné obloukové pece, šlehají v ní plameny, a ten, který tady taví už dvacet čtyři let, je třidvacet roků členem komunistické strany. Tiskne mi ruku, zatíná pěsti a křičí, že lidé, co zradili, nejsou vůbec lidé, a že to nemyslili nikdy s dělníky dobře. Dubček je měl všechny v lednu dát za mříže. Aby neškodili. Za mříže nebo je zbavit funkcí. Proč se s nimi mazlil, proč věřil? Ví, je to skvělý člověk a má zlaté srdce. A dělníci by mu ten prohřešek proti demokracii odpustili. A Rusové ať táhnou, odkud přišli, rozkřičí se na jednu znovu a jeho kletby se mísí s hukotem pece.

Je mrtvá srpnová noc. Balím se na zemi do spacího pytle. Vedle mne leží mladý člověk, delegát čtrnáctého sjezdu - kde je Kapek, ptám se ho, Kapek je zrádce, zamumlá ze spaní, o Kapkovi nám nemluv, ozve se ze všech koutů.

Přestal pro ně existovat - Kapek. Ale co znamená jeden kolaborant a zrádce proti poctivým.

Vždyť je jich tady v ČKD, v jedenácti závodech přes dvacet tisíc.

(Mladá fronta, 1. zvláštní vydání, 26.8.1968.)

Prohlášení předsednictva ÚRO.

Předsednictvo Ústřední rady odborů a předsedové všech ústředních výborů odborových svazů vysoce oceňují obětavost pracujících, kteří nastoupili tuto nečestnou na Dubčekovu směnu.

To dokazuje, že pochopili význam výroby v průmyslu, zemědělství, dopravě pro zásobování obyvatelstva v této složité politické situaci. Věříme, že i v dalších - pro naši socialistickou republiku a oba naše národy rozhodujících dnech - prokážete nemenší úsilí a obětavost. Buďte jednotní, rozvážní a bdělí, jen tak zvítězíme.

25.8.1968

Předsednictvo ÚRO
a předsedové ÚVO

Stanovisko pracujících z ČKD Praha.

ČKD Praha stojí za výsledky XIV. sjezdu

Pracující ČKD Praha z pražského průmyslového centra ve Vy-

sočanech a Libni uvítali zasedání a výsledky XIV. sjezdu KSČ, za které se bezvýhradně stavějí.

Uznáváme za své mluvčí nově zvolený ústřední výbor KSČ a jeho předsednictvo, odmítáme s hlubokým opovržením snahu několika dřívějších funkcionářů, kteří se svou zradou sami vyloučili z řad strany i národa. Provedeme ukázněně a rozhodně všechna přijatá usnesení i další usnesení a pokyny nově zvoleného ÚV KSČ a jeho předsednictva - říkají dále ve svém prohlášení. Tímto svým postojem i praktickými činy navazujeme na revoluční tradice dělnického hnutí v Praze 9.

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Stanovisko Čs. strany socialistické.

Čs. strana socialistická pro socialismus a demokracii

V neděli 25. srpna zasedalo v Praze předsednictvo ÚV Čs. strany socialistické, které zhodnotilo poslední události a vydalo toto stanovisko:

1/ Práce Čs. strany socialistické se ani v těchto těžkých chvílích nesmí zastavit. Je nutné, aby práci strany v krajích iniciativně řešily KV a na okresech OV.

2/ KV a OV Čs. strany socialistické budou ve své práci vycházet z usnesení ÚV a Prohlášení ÚV ze zasedání 23. srpna t.r. a rozvíjet ji na základě svého humanního, demokratického a vlasteneckého programu po boku KSČ a ostatních politických stran a dalších složek NF.

3/ Další pokyny pro činnost stranických složek budou vydávat legální Čs. rozhlas, Čs. televize a Svobodné slovo jako ústřední orgán strany. PÚV vyzývá všechny KV strany, aby s krajskými redakcemi samy zajistily vydávání krajských vydání Svobodného slova. Vydávání budou řídit předsednictva KV.

4/ Bratr ministr dr. Kučera zastupuje v Moskvě z pověření a rozhodnutí všech organizací Národní fronty. Na práci NS, které trvale zasedá, se podílí převážná většina našich poslanců.

5/ Předsednictvo ÚV Čs. strany socialistické zdůrazňuje nutnost jednoty neformální NF, vyzývá ke klidu a moudrosti a oceňuje úsilí našeho lidu a jeho věinnost ústavním orgánům.

(Svobodná ČTK hlásí, cyklastylovaný časopis, č. 17, 26.8.68)

Výzva Ústředního výboru Socialistické akademie.

Praha, pátý den okupace.

Ústřední výbor Socialistické akademie volá všechny své členy, lektory a dobrovolné spolupracovníky. Přátelé, dejte všechny své síly ve prospěch legálně zvolených státních a stranických orgánů. Nepřeskrvňte své jméno zradou a kolaborací s okupanty. Za presidenta Svobodu, za Černíkovu vládu, za Smrkovského parlament, za ÚV KSČ v čele s Dubčekem.

ÚV Socialistické akademie

(Slova svobody, cyklostylovaný časopis.)

Vzkaz místopředsedkyně NS M. Mikové.

Posílám jménem všech poslankyň Národního shromáždění vzkaz a poselství našim československým ženám a matkám. Při svém nepřetržitém jednání myslíme stále na vás. A na naše děti a zabezpečujeme s velkou odpovědností všechny úkoly, které souvisejí s naší československou samostatností. Svůj pevný postoj nejlépe my ženy vyjádříme tím, že budeme na svých pracovištích plnit své úkoly a zabráníme jakýmkoliv hospodářským otřesům, které by těžce ohrozily naši životní úroveň. Před prozatímní budovou Národního shromáždění stojí tanky. Není lehké domluvit se s novináři. Je to svým způsobem moták. Odjíždí nás na Slovensko pět. Věříme pevně, že se dohodneme. Věřte nám, že jsme stále s vámi a buďte s námi i vy!

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Z otevřeného dopisu komunistů důstojníků pražské posádky.

Lekce o přátelství

Důstojníkům okupačních armád
na území ČSSR!

Věrolomnou okupací naší vlasti, které jste se účastnili, kterou jste řídili a uskutečnili, byla nejen hrubým a v historii socialistického revolučního hnutí bezpříkladným způsobem narušena suverenita spráteleného socialistického státu, brutálně znemožněna činnost jeho ústavních a lidem řádně zvolených orgánů, politických představitelů a svobodná vůle všeho československého lidu. Tato okupace je zároveň těžkou a ničím neopodstatněnou urážkou Československé lidové ar-

mády, všech československých vojáků a důstojníků - vašich někdejších soudruhů a bratrů ve zbraní.

Náš lid věnoval po celých 23 let nové státní samostatnosti velké úsilí a nemalé osobní oběti - často značně větší než některé jiné socialistické země - aby si vybudoval pro svou ochranu a bezpečnost silnou, moderní, dobře vyzbrojenou a vycvičenou armádu.

Také v této, pro naši vlast nelehké době, byla naše armáda plně s to dostát svým vlasteneckým a internacionálním povinnostem a ochránit zemi před jakýmkoliv potenciálním nepřítelem. Nebyla připravena jen na jedno - na ránu do zad od svých vlastních přátel a spojenců.

Přišli jste v noci, zaskočili jste zemi spící a armádu obrácenou čelem proti nepříteli na západní hranici. Plnoprávnému členu Varšavské smlouvy, Československé lidové armádě, jste upřeli její nejdůležitější a nezadatelné právo - chránit bezpečnost, suverenitu a svobodu vlastní země.

Ve své nadutosti jste šli tak daleko, že jste se pokoušeli a dosud pokoušíte převzít bezprostřední ostrahu našich hranic od vojsk naší Pohraniční stráže, izolovat její zkušené velitele, kteří zde znají každý kámen a perfektně ovládají složitý systém ochrany hranice, do něhož jste nepronikli. Riskovali jste tím incidenty, které by mohly mít nedozírné následky nejen pro vás, ale i pro mír v celé Evropě, přestože jste vojáci a víte, jak snadno může takový incident vzniknout. Nejen tedy ti, kteří vás poslali do naší země, ale i vy sami jste si počínali a počínáte krajně hazardérsky a nezodpovědně.

Pokud jsme volní, chodíme kolem vás, díváme se na spoušť, kterou jste během několika dní způsobili v naší zemi, a je nám hořko. V srdci nás pálí hluboká urážka a pocit zrady - zrady od těch, které jsme považovali za své bojové druhy na život a na smrt a kteří nám nyní svým nehorázným a nesmyslným počínáním v ulicích našich měst "dávají lekci přátelství a pomoci".

Špatnou, velmi špatnou službu socialismu a komunismu prokazuje ten, kdo své představy o něm vnucuje druhému národu bokákem.

Ať si to přejete nebo ne, vaše postavení v naší zemi je postavením agresora!

Skončete s touto hanebnou úlohou, neslučitelnou se ctí důstojníka socialistické armády!

Vraťte se domů! Dožadujte se energicky na svých velitelích a státních činitelích svého odchodu z území ČSSR!
(Rudé právo, 25.8.1968.)

Dopis čs. sportovců Mezinárodnímu olympijskému výboru.

V některých zahraničních zprávách se objevily zatím neověřené poznámky o tom, že předseda MOV A. Brunđage odmítá zatím komentovat výzvu k bojkotu sportovců pěti okupantských zemí, protože nedostal žádné oficiální stanovisko našeho olympijského výboru. To už je nyní jen otázkou času, protože náš čs. olympijský výbor poslal předsedovi MOV na jeho lausanskou adresu zcela oficiální dokument. Pro závažnost jej citujeme celý:

"Vážený pane presidentě,
jak jistě víte z oficiálního prohlášení čs. vlády a Národního shromáždění z 21.8.1968, vnikla bezprávně vojska pěti zemí na území ČSSR a okupovala nás. Čs. ústavní činitelé protestovali proti této okupaci, která se stala bez jejich vědomí a souhlasu a žádají okamžitý odchod cizích vojsk z našeho území. Tímto činem, který je ve vážném rozporu s mezinárodním právem a s olympijskou myšlenkou míru a přátelství mezi národy, je vážně ohrožena účast ČSSR na hrách XIX. olympiády a i její samotné uspořádání. Tento čin vyřazuje sportovce pěti zemí z olympijských her, protože se jejich země zpronevěřily olympijským ideálům a Všeobecné deklaraci lidských práv OSN. Vážený pane presidente, čs. olympijský výbor se na Vás a výkonný výbor MOV obrací se žádostí na projednání tohoto našeho dopisu a současně prosí, abyste požádal členy MOV z uvedených pěti zemí, aby intervenovali u svých vlád za okamžité ukončení tohoto násilí a tak pomohli zachránit přátelství sportovců všech zemí světa a hry XIX. olympiády. Prohlašujeme, že čs. sportovci a čs. olympijský výbor, tak jako všichni náš lid se s okupací naší země nikdy nesmíří!"

(Československý sport, 25.8.1968 /Stadión/.)

21.45 hod. Zvláštní zpráva z vlády.

Vláda obdržela v neděli 25. srpna ve 21.45 hodin večer tento vzkaz:

Drazí spoluobčané,
srdečně vás pozdravujeme jménem celé naší delegace.
Během dnešního dne bylo dále jednáno a budeme pokračovat i
v noci. Víme, že na nás myslíte. I my myslíme na vás.
Oceňujeme váš klid a rozvahu, které jsou nám zde velkou pod-
porou. Prosíme vás, abyste takto vytrvali i nadále.
Ještě jednou vás zdravíme a myslíme na všechny doma.

Vaši: Svoboda, Dubček, Černík, Smrkovský a ostatní.
(Večerní Praha, 26.8.1968.)

Reportáž z Prahy.

Praha - město nepokořené!

CO vlastně? co hledají? Co si myslí?
CO? Proč? Jak? Slova víří v hlavě jako
kolotoč

pak náhle výstřel a ticho
jaké bývá před bouřkou
v hlavě mi svitlo
Už vím, vidím rudou barvu
proboha lidí teče tu krev!

Je nedělní odpoledne, sladce teplé srpnové nedělní odpo-
ledne s modrou oblohou, stojím na Jungmannově náměstí a čtu
tento plakát, podmalovaný rudou barvou, nevím, čím mne prá-
vě on zaujal mezi tolika jinými. Je to tak trochu básnička,
zkratka, pocit jednoho z těch mladých lidí, kteří se tu hem-
ží kolem pomníku zabarikádování bedničkami od zeleniny, ma-
lují, vylepují, hloučku lidí předčítají zprávy ze zvláštních
vydání novin, vystavují podpisové archy. Po Národní třídě
projíždí sem tam obrněný vůz, samopaly v ruce okupantů při-
praveny k palbě. A brýlatý mladík čte dál poslední zprávy a
občas se zadívá k hloučku naslouchajících: "Vidíte lidi, ne-
mějte strach, vždyť mohu ještě mluvit..." Nad jeho hlavou
visí napsáno na bílé ceduli: "Prosíme občany, kteří zjistí,
že jsme sledováni, aby nám podali zprávu nebo kolaboranta
odevzdali na VB. Děkujeme."

Je sladce teplé, srpnové, nedělní odpoledne. Z Václavské-
ho náměstí se ozvalo několik výstřelů. A chlapec, stojící u
pomníku, znova opakuje: "Vidíte, vždyť mohu ještě mluvit..."

Smrt zdá se být v tuto chvíli bez své obvyklé tragické váhy.
Zatím s ní nepočítáme, její představu zatím nedokážeme věšnat
do tohoto odpoledne. Pokud přijde, bude to jen jaksi mimochodem.
Zatím žijeme jako ve snu, ze kterého se za chvíli probudíme -
zazvoní budík, my si zchroupneme snídani a poběžíme klidným rá-
nem do práce... Ještě jsme si nepostačili zvyknout, přeorientovat
se na jiné dimenze.

Zrovna na tohle myslím, když jdu na Václavské náměstí. Jakou
má život, jeho vyježděné koleje, silnou setrvačnost. Lidé, ve
svátečních šatech, se procházejí. Někteří dokonce jezdí s kočár-
ky, se svými nejmenšími. Milenci se drží za ruce. Skupinky dospě-
lých se živě baví, opisují si různá hesla, vyměňují letáky. A při
tom všude na nárožích visí stručné sdělení: Raněné a mrtvé hlase
na telefonní číslo 38 20 45.

Na Václavském náměstí se kolem 14. hodiny okupanti pokusili
napojit na tlampač kolaborantskou rozhlasovou stanicí. Ale jak se
ozvala první slova, náměstí odpovědělo hvízdodem, až uši okupan-
tům zaléhaly. Několikrát svůj pokus opakovali a posléze zanecha-
li marné snahy. Jak to komentovala starší občanka: "Chtěli nás
školit o milovaným Novotným, ale nevyšlo jim to."

Nedá mi to. Kroky mě vedou na stará, známá místa.

Staroměstské náměstí.

Jako by věděli, co toto místo znamená pro lid této země. Tady se
musí zvláště dobře "hlídat". Hlavně kolem dokola. A mladí lidé tu
sedí docela obyčejně na obrubníku chodníku, jeden vedle druhého,
jaksi zamyšleně se opírají o dlažbu tohoto náměstí, o dlažbu,
která byť pod pásy tanků, nemůže být přece nikdy jiná než naše.

Z oken sekretariátu obvodního výboru KSČ Praha 1, z oken se-
kretariátu našeho obvodního výboru, se znučeně koukají okupanti.
Ještě před několika dny jsem do této budovy chodila s příliš vel-
kou samozřejmostí. Teď vidím, že tato samozřejmost nebyla tak sa-
mozřejmá - a že jsou věci, kterých si člověk teď a napříště bude
poněkud více vážit.

A blížím se k naší redakci, ve které se ubytovali cizáci a sa-
mozvanci. Chci v tuto chvíli kolem tohoto místa alespoň přejít a
věřím, že to má v tomto dni svůj smysl. Hlaveň, která míří do
chodby, je kusem kovu. Ale my jsme my, víme jeden o druhém - i
o vás.

Neděle v nepokořeném městě se pomalu rozplývá do soumraku. Li-

dé spěchají k domovům, minulé noci je už poučily. Na Jiráskově mostě stojí ještě poslední skkpinky našich, kteří se klidně, trpělivě, snaží vysvětlit několika vojákům, že vnesli do naší země zmatek a že pro nás bude štěstím, až odejdou. Ivani právě dostali čerstvý výtisk Pravdy a mají zmatek v hlavách. V novinách se píše něco jiného, než vidí a slyší kolem sebe. Blábolí o ilegálních vysílačkách nemajících ánunek o Československém rozhlasu. Domů prý pojedou hrozně rádi, až u nás bude vše normální.

Jenže na to, co je normální, mohou být názory různé. V byzantštině má toto slovo jiný smysl než v češtině či slovenštině.

Na ostrůvcích tramvají a trolejbusů stojí zneklidnění cestujících. Chtějí domů, ale je už po sedmé hodině a někteří tvrdí, že už nic nepojede. Černovlasá paní s kufříkem se ptá: "Nevíte, jestli je stanné právo od osmi nebo až od desíti?" To nikdo neví. Bývá dobrým zvykem stanné právo, toto krajní, nejkrajnější opatření, alespoň vyhlásit. To respektovali i fašisté, když zabírali naši republiku. Vylepili tehdy o stanném právu plakáty. Naši novodobí okupanti se tím však neobtěžují a jednoduše - střílejí. Několik životů, které padly v Praze za oběť minulé noci, je toho důkazem.

A konečně, v těchto okamžicích, když píšete tyto řádky, ozývá se z vnitřní Prahy - jak se říká - palba jak o Božím těle. V blízkých ulicích slyším i přesuny těžké techniky.

Pátá noc okupace. Praha je temná, mlčenlivá. Nepokořené město.

(Reportér, č. 35, 26.8.1968.)

Zprávy a komentáře ke dni.

Politikové a kompromis

Mnohokrát byla politika pojmenována jako umění kompromisu. Nepochybně půjde o kompromis i v těchto dnech. Už to, že naši vedoucí představitelé jsou nuceni jednat, je kompromis; přepadení a obsazení země je přece možno jen příkře odmítnout. Ale síla tanků, letadel a raket se dovede prosadit; v Moskvě jednali s představiteli, odpovědnými za agresi, naši vedoucí státní a stranačtí činitelé, z nichž někteří tam

byli odvedeni, jiní možná právě proto tam odletěli "dobrovolně". Právě tato pochybná "dobrovolnost" ukazuje na charakter kompromisu, jímž takové jednání je.

Ale vzniká otázka vážnější, než zda jednat či nikoli. Je to otázka, o čem jednat a jak, co připustit a co nepřipustit, s čím souhlasit a co odmítnout. A tu stojí naši představitelé před vážnější otázkou: nabídnou-li agresorům příliš málo, přestane s nimi partner jednat; nabídnou-li příliš mnoho, bude je vlastní lid považovat za zrádce a odmítne uzнат výsledky jejich jednání. Existuje vůbec nějaká mezimoznost? Může veliký Sovětský svaz v této své hanebné hodině požadovat něco méně než zradu? Je vůbec možné něco, co by bylo ještě nazvat kompromisem?

Všichni si uvědomujeme, že se naši "spojenci" ocitli v politicky bezvýchodné situaci; potřebují, abychom najejich brutalitu odpověděli nízkostí - potřebují to proto, aby nemuseli pohrdat sebou. Tomu dovedeme rozumět, ale většina nebo přinejmenším velká část národa na to ani v nejhorší situaci nebude chtít přistoupit. Dobrovolně nikdy; možná ani tenkrát, až celý národ bude sražen na kolena. Ale situace se vyhrcojuje, všechno jde mílovými kroky kupředu. Zatímco v prvních dnech stačil poměrně malý kompromis, nepostačí zítra ani nejhorší zrada. Odpor malých skupin (k nimž nutně dojde) bude postačujícím důvodem k největším represálím. Všechno nasvědčuje tomu, že se teroru nevyhneme nebo alespoň že to není v naší moci. Proto je každý kompromis zbytečný a škodlivý. Je jím pouze možno narušit dnešní obdivuhodnou národní jednotu.

Zvláštnost a mimořádnost naší současné situace spočívá také v tom, že v našich možnostech už není žádné politické řešení, tedy ani politický kompromis. Kéž by u nás všichni lidé pochopili, že politické východisko neexistuje; kéž by to pochopili zejména naši vedoucí politikové. Pak to snad pochopí i naši okpanští "spojenci". Nejsme nyní na tahu; naši partneři jsou v nezáviděníhodné situaci, neboť neexistuje pro ně žádná možnost, jak tuto partii vyhrát. Mohou učinit jedině: sporotvně uzнат svou porážku - anebo kopnout do šachovnice. Se vši brutalitou, ale také s naprostou bezmocností. Neboť největší moc znamená zároveň největší bezmoc.

(Slova svobody, cyklostylovaný časopis.)

Naučení těchto dnů.

Bratrská vojenská pomoc 5 států Varšavské smlouvy třídním bratřím v Československu zahrnala rychle všechny reakční a protilidové síly v naší zemi do jejich doupat, a to konečně umožnilo československému lidu promluvit naprosto svobodně, otevřeně, bez zbytečného taktizování. Vojenský zásah můžeme klidně nazývat agresí, obsazení republiky okupací, zastřelení občanů okupované země vraždou. Všechno to sjednotilo nebývalou měrou lid republiky, národy republiky a odkrylo národní rysy, které jsme v sobě dosud ani netušili. Dalo nám to také mnohá poučení.

Jedním z nich je to, že Komunistická strana Československa je skutečně politickou a sociální silou, bez níž v této zemi nelze uskutečňovat ideály svobody, demokracie a socialismu. Projevilo se to zcela jasně ve všech kritických okamžicích okupačních dnů: lidé trnuli strachem, zda ještě někdy uvidí vedoucí představitele strany, kteří byli odvléčeni, radovali se, když se dozvěděli, že některému z nich se podařilo uprchnout, dělali vše pro to, aby se uskutečnil sjezd KSČ, manifestačně se přihlašovali k jeho závěrům.

Druhou stránkou tohoto poučení je fakt, že Komunistická strana Československa by se asi v prvních hodinách okupace dostala do rukou zrádců a její legální představitelé, pracovníci a delegáti by zmohli jen velmi málo, kdyby se na jejich stranu nepostavili ti, kteří byli v minulosti většinou na obtíž a kteří ani v posledních měsících, ať už třeba z jakýchkoli důvodů, nebyli přijímáni vždycky s naprostou důvěrou. Myslím tím novináře, spisovatele, kulturní pracovníky. Co by se asi stalo, kdyby v prvních hodinách okupace se nepodařilo udržet rozhlas a televizi, kdyby rozhlasová a televizní pracovníci a všichni, kteří jim dodávali zprávy a komentáře, nedokázali zburcovat národ a sjednocovat jej za odvláčenými vedoucími činiteli státu a strany? S tím souvisí další poučení. Jak by mohli udržet novináři a rozhlasová a televizní pracovníci rozhlas, televizi a tiskárny pro legálního prezidenta, legální Národní shromáždění, legální vládu a Komunistickou stranu Československa, kdyby jim nepomáhali nesčetní pracovníci, kteří zajišťují provoz komunikačních prostředků technicky, energií a kolportážní činností, tedy technici, dělníci a mládež?

Mnoho mýtů se rozplynulo, a to je dobře. Neboť namísto nich nastoupilo poznání. Poznání, že ať před okupací smýšleli ti či oni o těch či oněch jakkoli, tedy intelektuálové o některých vedoucích činitelích strany, ti o novinářích, mládež o dělnických milicích, dělníci o spisovatelích, všem ve skutečnosti leží na mysli prospěch této země, svoboda jejích obyvatel. A ti, kteří to ještě nevěděli jasně, to nyní pochopili, snad to mohou tak říci, bytostně. Že bez svobody a nezávislosti v této zemi nebude nic dobrého.

A snad nejpozoruhodnějším naučením - naučením na obou stranách - je poznatek Čechů, že Slováci opravdu nechtějí rozbit společnou republiku, a Slováků, že bez Čechů by jejich život byl tragédií. Posloucháme-li naše legální vysílače, přesvědčujeme se o tom, z každé drobné zprávy, a mnohdy jsme přitom až dojatí. Myslím, že především my Češi bychom na to neměli nikdy zapomenout.

Na obrazovky západoněmecké televize vyjely sovětské tanky hned večer první den okupace Československa, monstrózně rozkmitané v záběrech jedoucí kamery, neuvěřitelné, neuvěřitelné, i když o nich doléhaly zprávy po celý den z postupně umikávajících českých a slovenských vysílačů. Obrazy z Prahy, Brna, Bratislavy viděny v cizí zemi mají zvláštní atmosféru - tyto fantastické animky setkání pražských hippies s oholenými lebkami kulometčíků, tyto nedokonalé obrazové dokumenty dokonalé-dokonalé historické události. Následují první ohlasy z New Yorku, Londýna, Paříže, Říma - jeden jediný hlas úžasu, odporu, odsouzení. V Oslo sedí naulící dav studentů a skandují: Dubček-Svoboda. Zahalen do krupobití z rajčat a vajec, v pískotu přijíždí sovětský velvyslánec, aby podal zprávu Kiesingrovi. Nové zprávy, referáty, první úvahy znalců. Tento program trvá mnohem déle než dosud rekordní relace ve dnech kubánské krize. Pro lepší orientaci Němců, kteří jsou na výsost rozhořčeni tím, že na tomto hanebném přepadu má - 30 let po Hitlerovi - opět podíl německá armáda, se do programu vsouvají dvě aktuální filmová pásma. První podává stručnou obrazovou rekonstrukci události od ledna tohoto roku, od československého ledna, včetně širokého slibu Eto vaše dělo, záběrů z pražského Hyde Parku, rozhovoru s otcem Alexandra Dubčeka až k té defilérce věčného přátelství stoupající za zvuků Pochodu mrtvých revolucionářů k bratislavskému Slavínu. Druhý film je,

jak praví komentátor, pro domo nostra, pro Němce, aby si připomněli výkony fašistického Německa. A tak následují rychle za sebou - dr. Edvard Beneš s úsměvem humanistické důvěry; lord Runciman distinktuovaně mává listinou, na niž se podepsal on i Herr Hitler; Tiso vyhláší před velkým křucifixem slobodný štát; šílejší sudetští ordneři; sám vůdce a říšský kancléř s pravotočivě vykroucenou paží nad Prahou - a další obrázky, které vstoupily do našich učebnic dějepisu.

Nejčerstvější údaje na závěr oné televizní relace, zprávy o prvních Čechách a Slovácích zavražděných okupanty tě vrhají do přítomného času. Co bude zítra? Být daleko od domova, mít s ním kontakt pouze skrze kusé, ale neuvěřitelné obrazy, nechává otázku bez odpovědi. Ale co bude zítra pro historii, má už teď jednoznačnou odpověď. Těm, kteří se vydávali za naše přátele a bratry, ochránce a zachránce, se podařilo jedním rázem nemožné: zrušit a předstihnout Mnichov. Učinit z 15. března 1939 idylickou historku. A vymazat květen 1945.

(Slova svobody, cyklostylovaný časopis.)

Lenine, probuď se!

To je nejčastější nápis na stěnách pražských domů. Má však ještě pokračování: "Brežněv se zbláznil!" - Nic jiného nevystihuje tak přesně a lapidárně situaci, v které se nalézáme. Její neuvěřitelnost, absurdnost, doslova bláznivost, neboť něco podobného, podle úvahy všech normálních Čechů a Slováků a vůbec normálních lidí na světě, mohl podniknout jen člověk šílený.

Praha je polepena plakáty. Nic nevádí, že sovětsí okupanti (věřte, těžko se mi píše toto pojmenování, ale je, bohužel, pravdivé), strhávají nápisy z oken autobusů (dnes vyjely s nápisy: SOS-OSN), z výkladních skříní se staly ohromné nástěnky, hlavně uvnitř města.

Účastní se všechny vrstvy národa, jak je možno posuzovat podle obsahu. Od citátů ze Seneky, vylepených zřejmými intelektuály na Poříčí, po výjevy čistě lidové, výstižné a vtipné. Kolik básníků se to zrodilo! "Dubčekovi slivovici, Novotnému přes palici!" hlásá jeden nápis. - Šest let jsme na vás čekali, sto let na vás nezapomeneme!" čteme jinde a člověk se nad tím zamýšlí. Jaké vztahy se tu porušily, co se všechno zničilo mezi námi a

SSSR, jaké škody, doslova věčné škody vznikly mezinárodnímu dělnickému hnutí!

Známy český humor, kterým jsme si dovedli pomáhat vždy a všude, převládá. "Ivane, jdi rychle domů, Nataša ti chodí s Koljou! Mámá." Psáno česky a rusky. Jak by mohli sovětsí vojáci neždět a nečíst? - "Co řekneš doma matce - u nás jsou mrtví?" ptá se jiný nápis s krutou vážností tohoto faktu. "Ztratili jsme bratrů pět - nevádí, teď je s námi celý svět!" A další: "Zdravstvuj, brácho z velké Rusi, jak ti sluší samopal! A což teprv když se musí uspolechnout povel - pal!"

Helikoptéra - okupantská - létá nad městem a shazuje provolání. Naše vláda a představitelé KSČ prý požádali o pomoc proti kontrarevoluci. Kdo? - Nikoho nejmenují. Jsou to asi ti, pro něž platí zákon o vlastizradě, napsaný na výkladních skříních: zákon č. 91 - 090/2079. A tak letáky putují rychle do kanálů, lidé je trhají a někde je zapalují. - Mnohde ještě teče po papíru čerstvá barva, vápno na stěně se rozlévá. "Naše mrtvolky nepotřebují vaši pšenici!"

Mimochodem, Praha ztratila přes noc ulice a mnohdy i čísla domů. Včerejší noc, kdy se čekalo zatýkání, přijalo město v pohotovosti. V nepřestajném lijáku odmontovali chlapci (a někdy to byli docela malí kluci), názvy ulic a čísla domů, zamalovali nebo rozbíjeli směrovky na rozcestí, aby se ve městě vyznali jen ti, kteří se tu vyznat mají.

Praha je zkrátka na nohou. Dnes, na den sv. Anny, kdy před 54 lety byla vyhlášena první světová válka a kdy Švejk na vozíku invalidů "táhl na Bělehrad". Odraz té švejkoviny se zachytil v dnešních pražských ulicích. Té švejkoviny v dobrém smyslu.

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Praha okupovaná ale nepokořená

Šestý den okupace ...

Šest dnů zkoušky charakteru národa a každého z nás. Ani 6 dnů okupace však nezlomilo naši národní hrdost. Pražané se nesmiřují a tímto postavením svého krásného města, své milované vlasti. A není to lehké. Střelba v noci ze seboty na neděli, střelba, která může každou chvíli započít znovu, kde mohou být další mrtví, vyžaduje víc než klid. Protože klid by mohl být spojován s lho-

stejností. Vyžaduje nejvyšší ukázněnost od každého občana, nejvyšší míru trpělivosti, sebeovládání. Stále platí heslo: Nic nevíme, nic neznáme, ale pamatujeme si všechny zrádce a kolaboranty! P o m á h e j m e j e d e n d r u h é m u !!!

(Pražské noviny, 25.8.1968.)

Mluvila jsem denně s prezidentem

Je unavená, nevyspalá, zdrcená. Na otázku, zda včera odjížděl do Moskvy z vlastní vůle a bez jakéhokoliv nátlaku, říká: "Jsem o tom přesvědčena. Telefonoval mi, že se vrátí do Prahy ještě večer a že hned zavolá." Je ráno a prezident republiky Ludvík Svoboda ještě nezavolal.

Máte obavy?

"Ano. Myslím však, že není možné, aby ustoupil jakémukoliv nátlaku. Věřím, že splní všechno, co řekl ve svém projevu před odjezdem. Znáám jej dlouho. Je to člověk nesmírně čistého charakteru. Věřím mu. Víím, jak hluboce se jej dotklo toto napadení naší republiky Sověty a jejich spojenci."

Myslíte, že prezident Svoboda jel do Moskvy s důvěrou v dobré výsledky, anebo proto, aby vyčerpal maximum prostředků?

"Já jim nedůvěřuji a on s nimi má už zkušenosti z toho, co prožil v Rusku za druhé světové války. Předtím, než se stal hrdinou Sovětského svazu, seděl před soudem trojky, který zpravidla znamenal smrt. Vyšel z toho proto, že jim neustále říkal pravdu o sobě, že se nenechal donutit, aby sám sebe nazval protisovětským agentem. Nezalekl se jich tehdy, vydržel a nakonec získal jejich důvěru. Jsem přesvědčena, že stejně nekompromisní je i teď."

Nedá si nic vnútit. Byl stále informován o bezpříkladné jednotě našich národů v těchto dnech. Zpočátku měl jen obavy, protože bylo málo zpráv ze Slovenska. Víím však, že věděl o stanovisku některých jednotek na Slovensku, které prohlásily, že jsou rozhodnuty v případě, že okupanti neopustí naši zem, odejít z celými útvary do hor."

Drama těchto dní se jí dotýká umocněno dlouhým přátelstvím s rodinou presidenta. Podrobnosti neví, neboť telefon může být v těchto dnech zákeřný. Jak je to s jeho domácím vězením, o němž se zpočátku hovořilo?

"Hrad je neprodyšně zablokovan tanky a děly. Uvnitř hradních prostor měl však volný pohyb. Tam nebyl omezován. Mohl kdykoliv přecházet ze své vily v Jelením příkopě na Hrad. Stejně tak jeho rodina."

Jak jste to viděla?

20. srpna večer volal. Ptal se, jak se mám. Řekla jsem mu, že se dívám na televizi. On prohlásil, že jde spát, že už toho má dnes dost. V jednu hodinu po půlnoci však telefonoval náhle jeho tajemník, že jsou na ÚV KSČ a že má tragickou zprávu, abych se držela. Nejprve jsem myslela, že se něco stalo prezidentovi. S tím není nic - řekl. Ale nemohu vás nechat spát, musíte to vědět - Sověti nás okupují. Zmohla jsem se jen na slova: V jaké je kondici?

Tajemník mi odpověděl, že prezident je bledý, rozrušený, pohled na něho je neradostný. Už jsem neusmála. Ve čtvrt na sedm ráno, to bylo tedy 21. srpna, mi volal sám prezident. Říkal, abych neměla starost, že je v pořádku, že se cítí dobře, že je s ním jeho zeť dr. Klusák i dcera, kteří jsou mu oporou. Během dne volal pak ještě třikrát asi v tom smyslu, že je na Hradě, protože na dvůr vilky v Jelením příkopě dopadají střely.

22. srpna dopoledne mi sdělil, že se chystá jít na prohlídku Prahou. Chtěl vzít tři vozy ověčené vlajkou presidenta. Pak k tomu však nedošlo, protože se rodina a tajemník obávali o jeho zdraví. Dále také říkal, že se má sejít odpoledne s Pavlovským a Červoněnkem.

Později mi sdělil, že s nimi jednal od 11,30 do 14,30 hodin a že to nevedlo k žádným závěrům. Vyjádřil prý proto nutnost mluvit s nejvyššími sovětskými místy. Večer pak kolem deváté hodiny mi volal jeho tajemník, který sděloval, že za prezidentem přišla skupinka soudruhů z ÚV KSČ. Řekl mi, že po jedné jeho straně sedí Kolder, po druhé straně Biľak a za prezidentem že je jeho zeť. Přítomen byl i prezidentův lékař, protože Ludvík Svoboda měl v té době zvýšený tlak.

Kolem 23. hodiny mi volal znovu tajemník, že na audienci čeká další skupina - členové vlády. Spím málo, skoro vůbec ne. Když mi potom volal prezident - bylo to krátce po půlnoci, tedy už 23. srpna - oznámil mi, že jednání skončila a že se chystá do Moskvy.

To jsem nečekala. Reagovala jsem otázkou, jak se cítí. Řekl, že úměrně. Ráno pak kolem šesté hodiny mi telefonoval, že se situace mění. Má prý zprávy, že byla bez jeho souhlasu jmenována nová vláda a že do Moskvy nejede. Bylo však za deset minut osm hodin, když mi sděloval, že přece jen do Moskvy letí. Stalo se tak po další rozmluvě s Červoněnkem, který mu zřejmě oznámil, že jsou ochotni jednat. Právil mi, že jede se třemi členy legální vlády, se třemi členy legálního ústředního výboru, s dr. Klusákem, dr. Novákem, soudruhem Janků, se svým tajemníkem, svou osobní ochranou a lékařem.

Říkal, že odlétají v 9,30, že celý den nezavolá a že se ozve večer, až přiletí zpět. Pak mi ještě volali známí lékaři, aby nic nejedl a nepil, aby dal pozor na drogy. To jsem mu ještě dala vědět přes tajemníka, který mi oznámil, že zařídí vše potřebné. Odjížděl prý v dobré kondici. Poznala jsem to také z telefonického rozhovoru. Jeho hlas byl typicky ostrý, vojácký. Nakonec ještě podotkla, jak je důležité, že v Moskvě je s ním dr. Klusák, významný a schopný diplomat. "To mě uklidňuje", poznamenala. (Věřím, že vám budeme moci brzy oznámit, s kým náš redaktor hovořil.)

(Mladá fronta, 25.8.1968.)

Národ zrádcům neodpustí

Černá chmůra sedla na Prahu, prožíváme smutek a žal. Na Národní divadlo je zaměřeno dělo, Akademie věd je sevřená obrněnými vozy, vchod do budovy Svazu čs. spisovatelů hlídají ozbrojení okupanti. A na ulici vidíš auto s nápisem OBSADILI UNIVERSITU KARLOVU!

Chovají se přesně tak jako první okupanti - ba někdy ještě hůř - střílejí po sanitním voze, stisknou spoušť samopalu, aniž byli napadeni.

A přece budou stále víc a víc bezmocní. Jsou v cizí zemi, kulometry nemohou změnit nenávisť v přátelství.

V těchto hrozných dnech je jedinou naší zbraní - držet při sobě. Spojuje nás odpor, spojuje nás vědomí pravdy Dubčeka, Svobody, Smrkovského, Kriegla - pravda nás všech.

Spojuje nás prolitá krev našich bratří a sester, plakáty odporu na ulicích, zamalovaná označení domů, státní vlajky na půl

Pocta padlým
(Václavské náměstí 31.8.1968)

Renění a mrtví (Vinohradská třída)

Pohřeb Milana Kadlece, pionýrského vedoucího, v Sárce

Renění a mrtví /U čs. Rozhlasu/

Památník na Klárově

Stávka 23.8.1968 od 12.00 - 13.00 hod. - Nádražní
ulice na Smíchově

Stávka 23.8.1968 od 12.00 - 13.00 hod. - před
hotelem Jalta

Václavské náměstí - před stávkou

Václavské náměstí - během stávky

J. Smrkovský - příjezd k parlamentu 27.8.1968

3. 28.8.1968 před kanceláří Národního shromáždění

Plakáty

žerdi, trikolora na klopě. Musí nás spojovat hněv proti kolaborantům, zrádcům - zatímco proti vojákům jsme bezbranní silou, proti zrádcům musíme vystupovat. Proud řeky, která teče v sevřených březích, nesmí ještě zastavovat vlastní bahno. Svou řeku si si musíme čistit sami. Jen proboha při všech těch akcích dejte pozor na nevinné - čísla aut jsou ošidná záležitost, mohou se splést, obětí se mohou stát nevinní.

Proti kolaborantům musíme bojovat systematictější, efektivněji, za pomoci těch čestných lidí ve Státní bezpečnosti, kteří dobře znají zrádce ve svých řadách. Čím méně jich bude, tím lépe pro nás pro všechny.

Jen národ, který v krušných chvílích se podle svých možností a ze všech sil dovede bránit, je hoden svobody.

Touhu po skutečné svobodě a demokracii dokazujeme každý den od ledna tohoto roku. Dokazujeme ji i v těchto hodinách.

Češi a Slovinci se drží za ruce nezlomení, nepoddajní. Jedno je dnes jasné, tyto nádherné národy složily dnešní zkoušku na výbornou. Mohou být pokořeny, mohou být umlčeny, ale nemohou být poraženy. Barbarství nemůže trvale vládnout civilizaci, tím spíše vyspělým a kulturním národům.

Máme jedinou možnost - držet při sobě.

Máme jedinou naději - nemůžeme prohrát.

(Večerní Praha, 25.8.1968.)